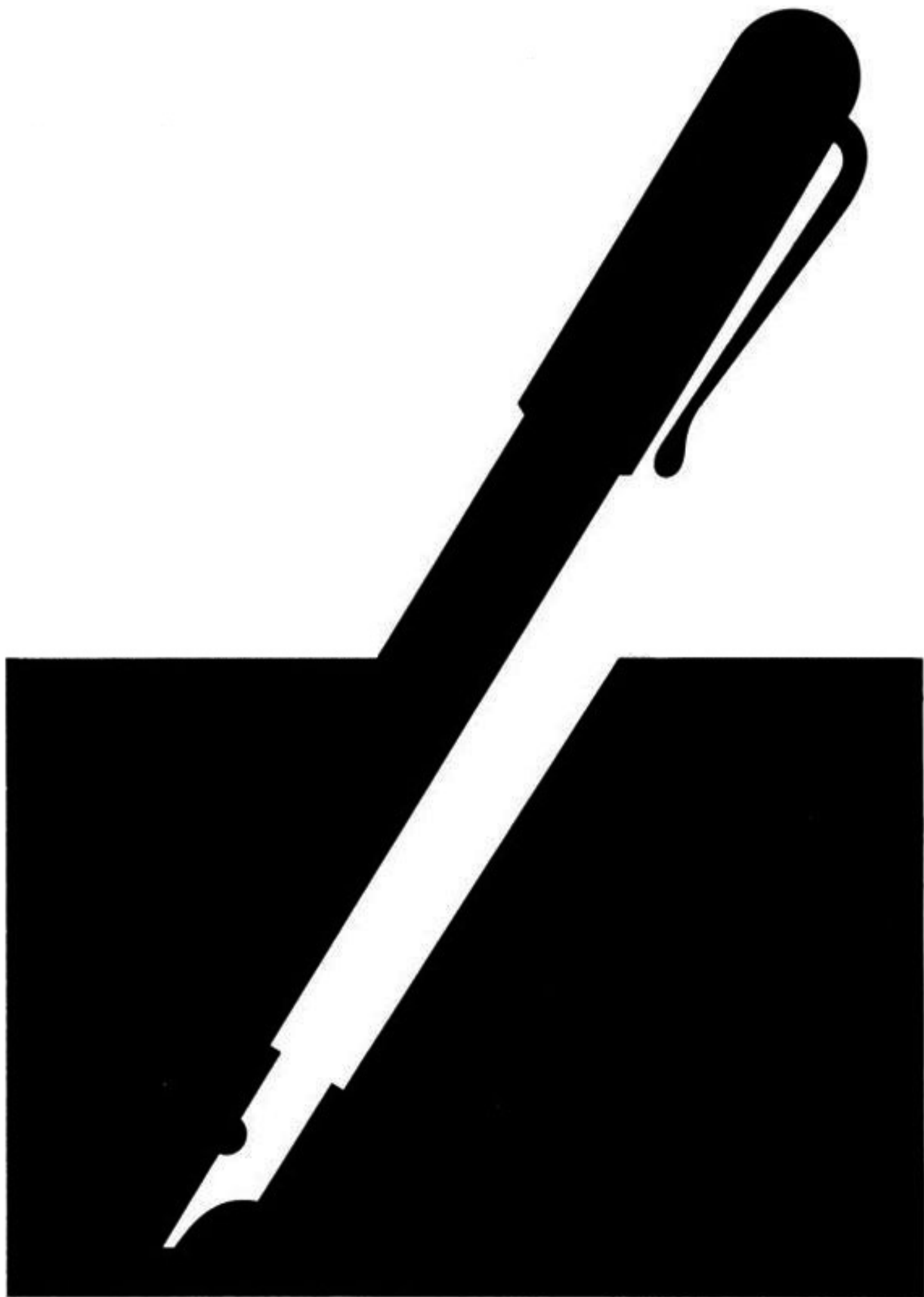

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• EDITORIAL	3
• ΤΑΞΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ	
Θυσίες σε βρώμικο βωμό	5
• ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ	
Ένας άνισος κόσμος	8
Αυτοδιαχείριση & Χωριό: «Εμείς εδώ τα βρίσκουμε με τον δικό μας τρόπο»	12
Η βεντέτα ως καθρέφτης της εξουσίας	15
• ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΑΞΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ	
Όταν η αντίσταση γίνεται ζωή: μια σύντομη ματιά στην ιστορία των εξόριστων γυναικών στο Τρίκερι	17
Γιατί ξέσπασε η εξέγερση του Μαΐου του 1937;	21
• ΦΩΝΕΣ ΑΓΩΝΑ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
Η πολιτική κρίση του Περού και η κατάληψη της κυβέρνησης από τις πολιτικές μαφίες	31
Ο Χοσέ Μουχίκα και η ακαταμάχητη έλξη για τους «καλούς» προέδρους (ακόμα και από κάποιους αναρχικούς)	34
Το Σουδάν πνίγεται στο αίμα και την πείνα	38
• ΦΩΝΕΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑ	
Φράνκα Ράμε, φεμινισμός, θέατρο, αντιφασισμός: Η bella της ιταλικής σκηνής και των πολιτικών αγώνων	40
• ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	
Μια συνέντευξη με Ισραηλινούς αρνητές στράτευσης	44

EDITORIAL

Στο δεύτερο τεύχος του περιοδικού Αντίπερα: μια αναρχική συμβολή στο στρατόπεδο των καταπιεσμένων έχουμε τη χαρά να φιλοξενούμε μια πληθώρα θεματικών τόσο για την εγχώρια επικαιρότητα όσο και για διεθνή ζητήματα, για αγώνες σε άλλες γεωγραφίες, για την ιστορική μνήμη των καταπιεσμένων. Συγκεκριμένα, στο πρώτο σκέλος υπάρχουν κείμενα που έχουν να κάνουν με το περιστατικό της πρόσφατης βεντέτας στα Βορίζια, με τις σχέσεις αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας που οικοδομούνται σε μικρές κοινότητες χωριών, με τις εργατικές δολοφονίες αλλά και ευρύτερες αναλύσεις ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση. Επίσης, στη σταθερή στήλη «Σελίδες ταξικής μνήμης» φιλοξενούνται δύο άρθρα αυτή τη φορά: ένα για τον αγώνα των εξόριστων γυναικών στο Τρίκερι κι ένα σχετικά με τα γεγονότα του Μαΐου του 1937 στη Βαρκελώνη, το οποίο μας παραχώρησε ευγενικά η ισπανική ιστοσελίδα *Redes Libertarias*. Από την ίδια πηγή προέρχονται άλλα δύο κείμενα για τη διεθνή επικαιρότητα, ένα για την «αγιοποίηση» του πρώην προέδρου της Ουρουγουάης, Χοσέ Μουχίκα, μετά τον θάνατό του κι ένα για την πολιτική κατάσταση στο Περού. Το κείμενο σχετικά με το Σουδάν προέρχεται από την ιστορική αγγλική αναρχική εφημερίδα *Freedom*. Η στήλη «Φωνές ενάντια στην πατριαρχία» επανέρχεται με ένα άρθρο σχετικά με τη ζωή και το έργο

της Φράνκα Ράμε. Τέλος, στο περιοδικό μας δημοσιεύεται ένα απόσπασμα από συνέντευξη που πραγματοποιήσαμε με συντρόφους Ισραηλινούς αρνητές στράτευσης που δραστηριοποιούνται στην πόλη μας, η οποία θα δημοσιευτεί ολόκληρη σε δεύτερο χρόνο, σε ειδική έκδοση ενάντια στον πόλεμο.

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2026

Υ.Γ.: Παρακάτω, παραθέτουμε μια λίστα με τους χώρους στους οποίους μπορεί να βρεθεί το περιοδικό μας σε διάφορες πόλεις ανά την Ελλάδα:

Θεσσαλονίκη:

- Ελευθεριακό Στέκι Victoire (Αγίας Τριάδος 28 & Γεωργ. Κωνσταντινίδη, Φάληρο)
- Κοινωνικό Κέντρο Onradera (Επισκόπου Αμβροσίου 14)
- Βιβλιοπωλείο Το Κεντρί (Δημητρίου Γούναρη 22)
- Βιβλιοπωλείο Σαιξπηρικών (Πατριάρχου Ιωακείμ 8)
- Συνεργατικό Βιβλιοπωλείο - Καφέ Poeta (Αριστοτέλους 34)
- Ακυβέρνητες Πολιτείες (Αλεξάνδρου Σβώλου 28)
- Κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ (Ομήρου & Περδίκια γωνία, Κάτω Τούμπα)
- Βιβλιοπωλείο Οκτάνα (Ισαύρων 8)

Πάτρα:

- Αυτοδιαχειριζόμενος Χώρος Επί τα Πρόσω (Πατρέως 87)

Κέρκυρα:

- Κατάληψη Αντινομία από το αναρχικό/αντιεξουσιαστικό βιβλιοπωλείο Αταξικοί Ορίζοντες (εντός παλιού Ψυχιατρείου)

Καρδίτσα:

- Κοινωνικός Χώρος Αλληλεγγύης & Αγώνα (Μεγάλου Αλεξάνδρου 44)

Ιωάννινα:

- Κατάληψη Στέγης Acta et Verba (Κουρεμένου 3)
- Ελευθεριακό Εργαστήριο Fahrenheit 451 από τα βιβλία ανομίας (Αθανασίου Τσακάλωφ 20)
- Κατάληψη Αντιβίωση από την αναρχική ομάδα βιβλίου Oblik

(Παπανδρέου & Μπελογιάννη γωνία)

Αθήνα:

- Στέκι αναρχικής συλλογικότητας Απόπειρα (Τζωρτζ 3, Εξάρχεια)
- Βιβλιοπωλείο Red n' Noir (Ιωάννου Δροσοπούλου 52)
- Βιβλιοπωλείο Αλφειός (Χαριλάου Τρικούπη 22)
- Βιβλιοπωλείο Ναυτίλος (Χαριλάου Τρικούπη 28)
- Βιβλιοπωλείο Εκδόσεις των Συναδέλφων (Καλλιδρομίου 30)
- Περιοδικό και εκδόσεις Ευτοπία (Ναυαρίνου 17, Εξάρχεια)

Αγρίνιο:

- Κατάληψη Apertus (Καλυβίων 70)

ΘΥΣΙΕΣ ΣΕ ΒΡΩΜΙΚΟ ΒΩΜΟ

Πολλές φορές κάνουμε λόγο στα κείμενά μας για τη «θανατοπολιτική» κράτους και κεφαλαίου, κάτι που ίσως να ξενίζει κάποιον κόσμο και να φαίνεται σχετικά «ξύλινο» και υπερβολικό. Δεν ξέρουμε αν σε άλλες εποχές ο θάνατος ήταν όντως περισσότερο ορατός στις κοινωνίες, το σίγουρο είναι ότι στο σήμερα, τουλάχιστον μιλώντας για την ελληνική κοινωνία, ο θάνατος είναι ένα ζήτημα που περνάει απαρατήρητο, ειδικά αν αφορά τις ζωές των «αόρατων» πληθυσμών, αυτών που τίθενται στο περιθώριο και η ζωή τους δεν έχει καμιά αξία, όπως είναι οι μετανάστες που πεθαίνουν στα υδάτινα και τα χερσαία σύνορα της Ευρώπης ή οι Ρομά που τους γαζώνουν για 20 ευρώ βενζίνη.

Μια ακόμα όψη του φαινομένου της θανατοπολιτικής είναι η κατακόρυφη αύξηση των ατυχημάτων και των δυστυχημάτων σε χώρους εργασίας. Μπορεί αντίστοιχα να φαίνεται ως κάτι «λαϊκίστικο» και υπερβολικό το γεγονός ότι ονομάζουμε τα εργατικά ατυχήματα ως «εργατικές δολοφονίες», είναι όμως κάτι που δικαιολογείται απόλυτα αν λάβουμε υπόψη ότι αποτελούν παράγωγο της ευρύτερης επίθεσης που πραγματοποιείται στην κοινωνική βάση από τους από τα πάνω, η οποία έχει οξυνθεί τα τελευταία χρόνια. Οι αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας αποτελούν κατάκτηση των εργατικών κινημάτων των

προηγούμενων αιώνων και μεταξύ των στόχων τους ήταν προφανώς και να προστατέψουν τις ζωές των εργαζόμενων, ειδικά σε κλάδους που οι συνθήκες είναι επικίνδυνες. Απέναντι σε μια γενικευμένη κοινωνική αδράνεια –η οποία οφείλεται σε πολλούς παράγοντες που αντιστοιχούν σε άλλου είδους κείμενο για να αναλυθούν–, το κράτος και το κεφάλαιο, ακολουθώντας πιστά τις επιταγές ενός συμπαγούς νεοφιλελεύθερου μοντέλου, πραγματοποιούν μια συνολική επίθεση απέναντι στα εργασιακά κεκτημένα, αφαιρώντας μία-μία όλες τις κατακτήσεις δεκαετιών αγώνων.

Αν δούμε τα επίσημα στοιχεία που κυκλοφορούν, τότε θα καταλάβουμε ακριβώς τη σοβαρότητα της κατάστασης. Κατά τους πρώτους εννιά μήνες του 2025 έχουν χάσει τη ζωή τους 172 εργαζόμενοι (τα στοιχεία είναι μέχρι τέλη Οκτώβρη), ενώ έχουν τραυματιστεί σοβαρά άλλοι 272 συνάδελφοί τους. Σε πρόσφατη ημερίδα της Ομοσπονδίας Συλλόγων Εργαζόμενων Τεχνικών Επιχειρήσεων Ελλάδος (ΟΣΕΤΕΕ) παρουσιάστηκαν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία το πρώτο επτάμηνο του έτους έχασαν τη ζωή τους εν ώρα εργασίας 139 εργαζόμενοι, δηλαδή υπήρχε ένας νεκρός κάθε μιάμιση μέρα. Την ίδια ώρα η EUROSTAT εκτιμά πως κάθε μέρα στην Ελλάδα σημειώνονται 40 εργατικά

ατυχήματα χωρίς η καταγραφή να είναι πλήρης. Αρκεί να σημειωθεί ότι το 2024 ο αριθμός των θυμάτων ξεπέρασε τα 150, γεγονός που σημαίνει ότι κατά τη φετινή χρονιά καταγράφεται ένα νέο αρνητικό ρεκόρ. Σύμφωνα με επίσημες εκθέσεις της Ανεξάρτητης Αρχής Επιθεωρητών Εργασίας, κάθε έτος τα εργατικά ατυχήματα ξεπερνούν τα 14.000. Εδώ να αναφέρουμε ότι στα επίσημα στοιχεία δεν καταγράφονται η επαγγελματική νοσηρότητα, οι επαγγελματικές ασθένειες και οι θάνατοι που προέρχονται από επαγγελματική νόσο. Το 2023 καταγράφηκαν 14.920 εργατικά ατυχήματα έναντι 14.388 το 2022 και 11.957 το 2021. Βλέπουμε δηλαδή ότι υπάρχει μια κατακόρυφη αύξηση τα τελευταία δύο χρόνια.

Σύμφωνα με έρευνα της ΟΣΕΤΕΕ, τα εργατικά δυστυχήματα το 2023 ανήλθαν σε 179, ενώ 287 εργαζόμενοι τραυματίστηκαν σοβαρά. Το 2022 οι νεκροί σε εργατικά δυστυχήματα ήταν 104 και οι σοβαρά τραυματισμένοι 140. Από τα

179 δυστυχήματα που συνέβησαν το 2023, τα περισσότερα (παι 60) αφορούσαν εργάτες-μισθωτούς. Στη δεύτερη θέση είναι με 44 δυστυχήματα οι αγρότες, ενώ στην τρίτη θέση με 31 βρίσκεται ο κατασκευαστικός τομέας και ειδικά οι οικοδομικές εργασίες και τα εργοτάξια. Επίσης, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Υγεία και Ασφάλεια στην Εργασία, υπολογίζει ότι οι θάνατοι στην Ελλάδα από επαγγελματικές νόσους φθάνουν τις 2.500 χωρίς να αναφέρονται ή να καταγράφονται από κανέναν φορέα.

Βλέπουμε, δηλαδή, ότι υπάρχει μια συνεχής αύξηση των εργατικών ατυχημάτων, αύξηση που συνδέεται προφανώς με τη διαρκή επίθεση στα εργασιακά κεκτημένα από κράτος και κεφάλαιο, με τη θέσπιση εξαντλητικών ωραρίων και επισφαλών συνθηκών εργασίας, καθώς και στους μισθούς που δεν ανταποκρίνονται με τίποτα στο αυξανόμενο κόστος ζωής. Φυσικά, όπως καταλαβαίνουμε, και η ίδια η καταγραφή των συμβάντων είναι αντίστοιχη της

αδιαφορίας των από τα πάνω για τις ζωές των εργαζόμενων, ενώ ένα ακόμη ζήτημα που δεν καταγράφεται είναι οι θάνατοι από ασθένειες που σχετίζονται με το ίδιο το είδος της εργασίας. Μια έρευνα που θα κατέγραφε τα ποσοστά καρκίνου στους αγρότες λόγω των φυτοφαρμάκων ή τους θανάτους από ασθένειες του αναπνευστικού σε συγκεκριμένες βιομηχανίες και κλάδους θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον.

Όλα τα παραπάνω δικαιολογούνται στο όνομα της «ανάπτυξης», μιας ανάπτυξης που αυξάνει κατακόρυφα τα κέρδη των λίγων και σαρώνει τα όποια δικαιώματα έχουν απομείνει στην κοινωνική βάση και μάλιστα χωρίς να συναντήσει σοβαρές αντιστάσεις. Όλα γίνονται σύμφωνα με τις επιταγές ενός αυστηρού νεοφιλελεύθερου μοντέλου. Το συγκεκριμένο μοντέλο είναι προφανώς συμπαγές όταν αφορά τις ιδιωτικοποιήσεις κοινωνικών αγαθών όπως είναι η υγεία και η παιδεία, ακολουθεί τους άκαμπτους νόμους της αγοράς όταν αφορά τα εργασιακά δικαιώματα, τη στέγαση, την ακρίβεια, δείχνει όμως την ευελιξία του όταν πρόκειται για την ενίσχυση της αστυνομίας και του στρατού ή για την παροχή δημόσιου και ευρωπαϊκού χρήματος στα «παιδιά του σωλήνα» και σε μικρούς στρατούς υποτακτικών της εξουσίας και άλλων λοιπών λαμόγιων, που γλείφουν επίμονα τους μαφιόζους του κράτους και του κεφαλαίου, προσφέροντας ως αντάλλαγμα τις ψήφους τους, μπας και βάλουν κι αυτοί για λίγο το δάχτυλο

μέσα στο μέλι. Τα «σκάνδαλα» πολλά, η αναξιοπρέπεια και η αδράνεια διάχυτες.

Ξέρουμε, όμως, ότι αυτοί που βρίσκονται απέναντί μας, οι εξουσιαστές και τα τσιράκια τους, στερούνται οράματος, καθώς η μόνη αξία που καθορίζει την κίνησή τους είναι το χρήμα και το κέρδος. Η συνθήκη αυτή οξύνεται όταν τα συμφέροντα αυτά έρχονται αντιμέτωπα με την προστασία της ανθρώπινης ζωής, είτε αυτή αφορά τον κλάδο της υγείας, είτε την ασφάλεια στους εργασιακούς χώρους, είτε την ασφάλεια στα μέσα μεταφοράς, μεταξύ άλλων. Πιο τρανταχτό παράδειγμα από το έγκλημα των Τεμπών δεν ξέρουμε αν υπάρχει, καθώς καταδεικνύει με τον πλέον εμφανή τρόπο αυτή την κατάσταση. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη, εμείς οφείλουμε να οργανώσουμε τις αντιστάσεις μας και να προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε μικρά ρήγματα απέναντι στη συμπαγή κρατική επιθετικότητα. Να δημιουργήσουμε μέτωπα αγώνα, να οργανωθούμε, να διεκδικήσουμε το δικαίωμα στη ζωή. Κάπως έτσι, μάς έρχεται στο μυαλό η φράση του Ραούλ Βανεγκέμ που διαβάσαμε πρόσφατα σε μια συλλογή κειμένων του που κυκλοφόρησαν οι εκδόσεις Πανοπτικών: «Υπό την ποικιλία των προσχημάτων της, η μοναδική διεκδίκηση που εκφράζεται σήμερα ανεπιφύλακτα είναι η ζωή πλήρης και ακέραη».

ΕΝΑΣ ΑΝΙΣΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ισότητα απέναντι στον νόμο λένε. Αν ζούσαμε σε έναν «δίκαιο» κόσμο, η ισότητα θα ήταν μια απόλυτα ουσιαστική έννοια. Θα σήμαινε τη βαθιά κατανοητή και συνειδητή συνύπαρξη και λειτουργία μιας κοινωνίας. Πολλοί την αποκαλούν ουτοπία, γεγονός αρκετά οξύμωρο καθώς ζούμε σε μία πραγματική δυστοπία. Κι όμως ο κόσμος μας είναι πολύ πιο άσχημος από ό,τι επιτρέπουμε στους εαυτούς μας να αναγνωρίσουν.

Χρήμα και κέρδος. Οι δύο κινητήριες δυνάμεις του κόσμου που ζούμε. Του καπιταλισμού και της εξουσίας. Πώς προκύπτει όμως η εξουσία; Η εξουσία δεν προκύπτει «δημοκρατικά». Αντιθέτως, η συγκέντρωση και συγκεντροποίηση κεφαλαίου συνεπάγεται –μεταξύ άλλων– την απόκτηση εξουσίας. Άρα, θα έλεγε κανείς πως όλοι μπορούμε, αν και εφόσον δουλέψουμε σκληρά και μοχθήσουμε, να ανέλθουμε σε μια «αξιόλογη» θέση στην κοινωνία. Κάπου εδώ η πραγματικότητα της ταξικής πυραμίδας έρχεται να συνθλίψει την αντίληψη της κοινωνικής ανέλιξης. Δεν είμαστε ισότιμοι απέναντι στις ευκαιρίες. Όσο και να θέλαμε να συσσωρεύσουμε «πλούτο», δεν θα μπορούσαμε να κατέχουμε κεφάλαιο, μέσα παρα-

γωγής και κατ' επέκταση εξουσία. Γιατί, όμως, να θέλουμε να περνάμε όλη μας τη ζωή προσπαθώντας να συγκεντρώσουμε χρήμα και υλικά αγαθά; Είναι το γνωστό ερώτημα «τα λεφτά φέρνουν την ευτυχία;» Ο καπιταλισμός απαντάει καταφατικά, αφού όπως είπαμε και προηγουμένως το κέρδος αποτελεί τη ρίζα της ύπαρξης και αναπαραγωγής του.

Για εμάς όμως, για την καταπιεσμένη κοινωνική βάση, τους μετανάστες, τις εργάτριες, δεν είναι το ίδιο. Δεν έχουμε τις ίδιες ευκαιρίες με τους εφοπλιστές. Συνεπώς δεν είμαστε και ίσοι. Κατ' αυτόν τον τρόπο γίνεται αντιληπτή και σαφής η ταξική φύση του καπιταλιστικού κόσμου.

Οι δολοφονίες των μεταναστριών στο Αιγαίο, με το ελληνικό κράτος να γίνεται «επαγγελματίας δολοφόνος», αποτελούν ένα από τα πιο κοντινά μας «εγκλήματα» ανισότητας μεταξύ λαών και τάξεων. Η σφαγή των Παλαιστίνιων από το κράτος του Ισραήλ και η σιωπή μας δεν πάνε μαζί. Δεν υφίσταται πόλεμος μεταξύ κρατών. Το Ισραήλ συντελεί γενοκτονία επιστρατεύοντας κάθε μέσο (λιμός, καταστροφή νοσοκομείων, αμέτρητες δολοφονίες παιδιών, εποικισμός κλπ.). Σε αυτή τη συνθήκη, η σιωπή μας είναι το μεγαλύτερο έγκλημα. Οι εκατοντάδες χιλιάδες φωτογραφίες δολοφονημένων και διαμελισμένων Παλαιστίνιων παιδιών, δεν μπορούν να μας δημιουργούν απλώς αποτροπιασμό. Είμαστε σε προνομιακή θέση να μην πέφτουν αυτή τη στιγ-

μή βόμβες στα σπίτια των αγαπημένων μας καθαρά από τύχη. Ο εχθρός είναι κοινός. Είμαστε όλοι ίσοι απέναντι στον πόλεμο. Οι Παλαιστίνιοι της Δυτικής Όχθης λέγανε «to resist is to exist». Όταν εκτοπίζουν έναν ολόκληρο λαό και επιχειρούν τον αφανισμό του, επειδή αντιστέκεται στον διωγμό και τον φασισμό του σιωνισμού, τότε στέλνεται ένα ηχηρό μήνυμα σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης, πως η αντίσταση των καταπιεσμένων είναι ο μόνος τρόπος να επιβιώσουμε από τις βόμβες και τα όπλα τους. Μια παροιμία λέει πως «όταν μαλώνουν τα βουβάλια, την πληρώνουν τα βατράχια». Τα βουβάλια μπορούμε να τα αντικαταστήσουμε από το κεφάλαιο και τα κράτη και τα βατράχια δυστυχώς είμαστε εμείς, οι καταπιεσμένοι και κατατρεγμένοι αυτού του κόσμου. Είναι η τραγική πραγματικότητα που βιώνει και ξαναβιώνει κάθε λαός, με μικρούς ή μεγαλύτερους πολέμους. Αυτή η ανισότητα στο τελικό μέτρημα και τον απολογισμό του πολέμου –γιατί για τα κράτη είμαστε απλώς νούμερα– βαραίνει τη ζυγαριά προς τη μεριά μας κατά πολύ.

Εμείς είμαστε τα θύματα και η ιστορία επαναλαμβάνεται με εξωφρενική ακρίβεια.

Όπως έλεγε και ένας Παλαιστίνιος σε μια τοποθέτησή του: «we are not just numbers, we are humans like everybody else». Η ανισότητα και οι διαιρέσεις του κόσμου αυτού είναι τόσο έκδηλες, που εγκληματούμε κάθε στιγμή που δεχόμαστε την ύπαρξή μας υπό αυτό το προκαθορισμένο και τραγικό μέλλον. Όσοι νόμοι και αν υπάρξουν στα πλαίσια της «ειρήνης» μεταξύ των κρατών, εμείς γνωρίζουμε καλά πως καμία συμφωνία τους δεν μπορεί να μας διασφαλίσει την ισότητα μεταξύ των λαών και την ειρηνική μας συνύπαρξη.

Μια υποτιθέμενη ισότητα απέναντι στον νόμο και θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των γυναικών και η πατριαρχία συνεχίζει να βιάζει και να σκοτώνει. Ποια είναι η ισότητα των φύλων όταν θεωρείται «ακόμη μια είδηση» ο βιασμός και οι γυναικοκτονίες; Γιατί όμως δεν εξεγείρεται η κοινωνία όταν κυκλώματα trafficking απαγάγουν

και εξαναγκάζουν γυναίκες και παιδιά σε επαναλαμβανόμενους βιασμούς; Έχουμε δεχτεί την ανισότητα; Γιατί έχουμε συνηθίσει το αποτρόπαιο;

Η «τραγωδία» όπως αποκαλούμε συχνά συντελείται κάπου γύρω μας και καθαρά από τύχη δεν μας χτύπησε την πόρτα. Στον ίδιο κόσμο δεν ζούμε όμως; Είμαστε όλες και όλοι συμμετέχουσες και συμμετέχοντες στο ίδιο δυστοπικό παιχνίδι. Μήπως ο δυτικός κόσμος, όμως, ζει με μια placebo αίσθηση ανθρωπιάς και ισότητας; Από τη μια, έχουμε νόμους που δήθεν κατοχυρώνουν την ισότητα των φύλων και από την άλλη, η πραγματική ζωή καλλιεργεί και αυτοαναπαράγει τη φρικαλεότητα. Όταν ένα παιδί μεγαλώνει βλέποντας γυναίκες να εξαναγκάζονται σε ερωτική συνεύρεση για ένα αντίτιμο (ή αλλιώς πορνό), όταν ένα νεαρό κορίτσι μαθαίνει πως πάνω από όλα είναι η οικογένεια και το σπίτι (ψυχολογική και οικονομική εξάρτηση από τον άντρα), όταν εντέλει μεγαλώνουμε λαμβάνοντας σαν δεδομένη την πραγματικότητα της παραβιαστικής συμπεριφοράς, του ξυλοδαρμού, του βιασμού, τότε επιτελείται μια ολόκληρη κοσμοθεωρία, που ακόμη και οι γυναίκες κουβαλάμε ως κατάλοιπο και αναπαράγουμε. Η κοινωνία συχνά μένει στο ότι «οκ, συμβαίνουν αυτά» ή «τι την βρήκε την καημένη». Είναι τόσο βαθιά ριζωμένη η πατριαρχία και η ανισότητα στην ύπαρξη των φύλων μεταξύ τους, που έχουμε φτάσει σε σημείο να προσπερνάμε τα εκάστοτε «κακά μαντάτα» και να συνε-

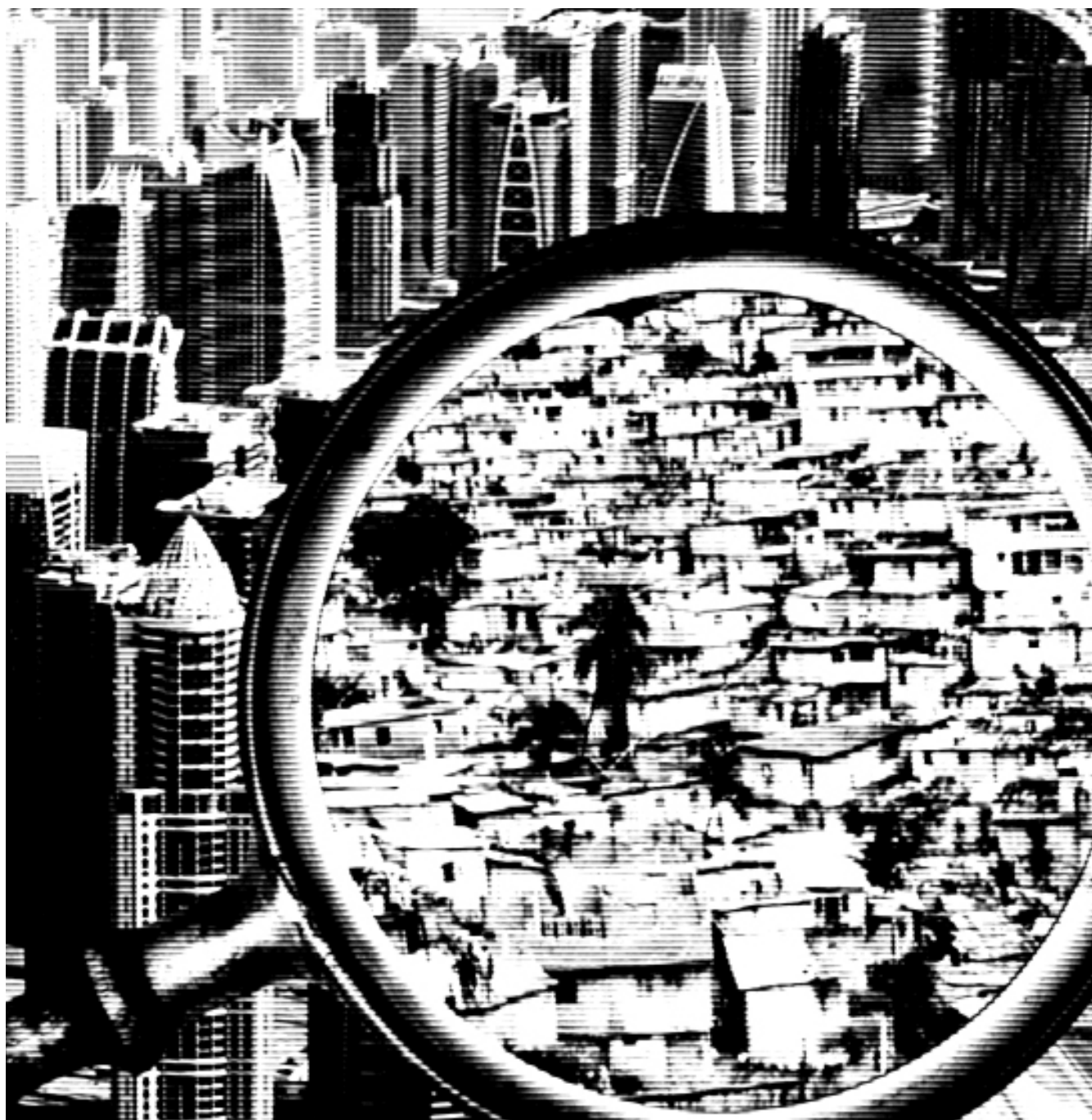
χίζουμε τη ζωή μας εσωτερικεύοντας κάθε καταπίεση που δεχόμαστε. Είναι νομίζω μια καλή στιγμή να αναρωτηθούμε αν είμαστε αδιάφοροι και απαθείς. Γιατί δεν καταφέρνουμε να προστατέψουμε τους ανθρώπους μας;

Η ασταμάτητη πρόσληψη τραγικών ειδήσεων και απάνθρωπων εικόνων προκαλεί συχνά εσωστρέφεια και ανάγκη για απομόνωση. Παρ' όλα αυτά, το βασικό ζητούμενο είναι η πολύ σκληρή συνειδητοποίηση του ότι δεν κατέχουμε τον έλεγχο της ζωής μας. Η πλήρως άνιση αυτή σχέση με τους εξουσιαστές μας, που προγραμματίζουν το τι θα μας συμβεί σαν μαριονέτες, είναι που αφοπλίζει την όποια προσπάθεια για προβληματισμό και αντίσταση. Είμαστε απομονωμένες και αποδιοργανωμένες μονάδες οι οποίες δέχονται ασταμάτητα χτυπήματα σε όλες τις πτυχές της ζωής. Έχουμε απέναντί μας όμως έναν πολύ καλά οργανωμένο και δομημένο εχθρό που υπηρετεί πιστά τα συμφέροντα του κεφαλαίου. Είναι τα κράτη. Μπορεί να μας χωρίζουν θάλασσες, ήπειροι, εποχές, αλλά ταυτόχρονα είμαστε τόσο δίπλα ο ένας στην άλλη. Βαδίζουμε στις ίδιες δυσκολίες, στην ίδια ταξική και έμφυλη καταπίεση, επηρεαζόμαστε από την ίδια ρύπανση του πλανήτη και του περιβάλλοντος. Έτσι, η ισότητα μπορεί να φαντάζει πολύ ουτοπική. Ας αντικρίσουμε όμως, με ρεαλιστικό και ειλικρινές φακό, τον δυστοπικό και καταστροφικό κόσμο που ανεχόμαστε. Το σύστημα αυτό έχει δαιμονοποιήσει και καταστείλει μέχρι και τη

φантаσία. Αν μη τι άλλο θέλουμε να ζήσουμε και για αυτό οφείλουμε να οραματιστούμε και να φανταστούμε τους εαυτούς μας ελεύθερους και ίσους. Ας πάρουμε μια γεύση του πώς θα μπορούσαμε να ζούμε – ή καλύτερα πώς θα θέλαμε να ζούμε. Έχουμε επιτρέψει σε αφέντες, εξουσιαστές και καταπιεστές να ορίσουν τα θέλω μας. Ποιος άνθρωπος επιθυμεί, το έχει όνειρο

ζωής, να ζει σε έναν κόσμο φυλακή; Η επιλογή είναι δική μας και το μόνο που χρειαζόμαστε είναι πίστη στις συλλογικές μας δυνάμεις, γιατί είμαστε «οι πολλοί» και πάθος για τη ζωή που θέλουμε και οραματιζόμαστε. Όλα τα υπόλοιπα είναι εφικτά.

Εύα

ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ & ΧΩΡΙΟ

«ΕΜΕΙΣ ΕΔΩ ΤΑ ΒΡΙΣΚΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΤΡΟΠΟ»

Η παρακάτω συνέντευξη πάρθηκε από τον θείο Γιάννη, έναν κάτοικο ενός μικρού χωριού της Κρήτης, τα Παλαιά Ρούματα, όπου η ζωή κυλά διαφορετικά απ' ό,τι στις πόλεις. Ένα χωριό που έχει μάθει να ζει «αυτοδιαχειριστικά», χωρίς όμως να γνωρίζει στην πραγματικότητα τι σημαίνει αυτή η λέξη. Οι κάτοικοι έχουν δικό τους δίκτυο νερού, ενώ οι συναλλαγές δεν γίνονται απαραίτητα με χρήματα, αλλά με ανταλλαγές, ανάλογα με την παραγωγή και τις δυνατότητες του καθενός. Δεν πρόκειται για μια οργανωμένη ιδεολογική κοινότητα, πρόκειται για ανθρώπους που έμαθαν να συνυπάρχουν με δυσκολίες και τσακωμούς αλλά και με πίστη σε αυτό που χτίζουν μαζί, μέρα με τη μέρα. Ο θείος Γιάννης είναι ένα άτομο που έχει «επενδύσει στον άνθρωπο», όπως λέει ο ίδιος. Δεν διαβάζει εφημερίδες, δεν βλέπει ειδήσεις, μα αν καθίσεις μαζί του για λίγο, θα σου μάθει περισσότερα για τη ζωή απ' ό,τι όλα αυτά μαζί.

«Εμείς εδώ τα βρίσκουμε με τον δικό μας τρόπο», είναι η πρόταση με την οποία ξεκίνησε. «Εμείς απλώς τα κάνουμε. Από μόνοι μας». Στο χωριό του δεν υπάρχει δημοτική βρύση με μετρητή, ούτε εταιρεία νερού. Πριν από χρόνια οι κάτοικοι μαζεύτηκαν και έφτιαξαν δικό τους δίκτυο. «Σκάψαμε όλοι μαζί. Άλλος έφερνε σωλήνες, άλλος τσιμέντο, άλλος μαγείρευε για εμάς, ό,τι μπορούσε ο καθένας. Το νερό έρχεται απ' το βουνό. Πίνουμε όλοι από την ίδια πηγή, κι όταν χαλάσει κάτι, μαζευ-

όμαστε και το φτιάχνουμε».

«Τις προάλλες είχαμε έκτακτη συνέλευση και δυσκολευτήκαμε να βρούμε κοινή ώρα. Τελικά μαζευτήκαμε στο σπίτι του Μανώλη, στις δώδεκα το βράδυ, για να συζητήσουμε τι πρέπει να κάνουμε. Ήταν καλοκαίρι με καύσωνα, όλοι ήμασταν ανήσυχoi, γιατί δεν είχαμε νερό για να ποτίσουμε τα ζώα, τον κήπο μας, ούτε καν να κάνουμε μπάνιο. Ευτυχώς το κάθε σπίτι έχει δικό του ντεπόζιτο για τέτοιες περιπτώσεις. Αλλά ακόμη και έτσι, ήταν επείγον».

«Είχαμε μεγάλη ζημιά, και τα υλικά που χρειαστήκαμε ήταν ακριβά, αλλά τα υπόλοιπα θα τα κάναμε εμείς. Η συνέλευση ήταν έντονη, όπως οι περισσότερες, με διαφωνίες, αλλά στο τέλος τα βρήκαμε. Κάποιοι που δεν είχαν, έβαλαν λιγότερα, κάποιοι που είχαν, έβαλαν περισσότερα. Ο καθένας έδωσε ό,τι μπορούσε. Μέσα σε μια εβδομάδα, όμως, όλα είχαν τακτοποιηθεί».

Όταν μιλάμε για μια κοινότητα όπου κάθε άνθρωπος έχει διαφορετική ιδεολογία και ξεχωριστό τρόπο σκέψης, δεν είναι ποτέ εύκολο να βρεθεί κοινό έδαφος ή να συμφωνήσουν όλοι μεταξύ τους. Οι διαφορετικές προτεραιότητες, οι προσωπικές εμπειρίες και οι διαφορετικές πεποιθήσεις μπορούν να δημιουργήσουν εντάσεις, ακόμα και μέσα σε μια μικρή και φαινομενικά «δεμένη» κοινότητα.

Όπως μας αναφέρει ο θείος Γιάννης, δεν είναι όλα ρόδινα και ωραία, υπάρχουν έντονοι προβληματισμοί και δυσκολίες που η καθημερινή ζωή φέρνει στην επιφάνεια. Ο ίδιος μας μεταφέρει τις σκέψεις του και τις εμπειρίες του, δείχνοντας πώς οι κάτοικοι του χωριού προσπα-

θούν να ζήσουν μαζί, να συνεργαστούν και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις διαφορές τους. Μας φέρνει στο φως αυτές τις σκέψεις, προσφέροντας μια αυθεντική εικόνα της ζωής σε μια κοινότητα που, παρά τις αντιθέσεις και τις δυσκολίες, συνεχίζει να προσπαθεί για την αλληλεγγύη, τη συνεργασία και την καθημερινή αυτοδιαχείριση.

«Καλώς ή κακώς, δεν είμαστε όλοι στην ίδια πολιτική πλευρά. Ο καθένας έχει τις δικές του ιδέες και απόψεις. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι όλοι έχουμε πέντε κοινές αξίες από μικρά, έτσι μεγαλώσαμε. Έχουμε μάθει να βοηθάμε, να μοιραζόμαστε και να στηρίζουμε ο ένας τον άλλο. Αν έχεις λάδι, δίνεις. Αν χρειάζεσαι τυρί, παίρνεις. Ο Μανώλης φέρνει αυγά, η Ελένη φτιάχνει σαπούνια, η θεία Μαρία κρατάει τα παιδιά όταν οι άλλοι πάνε στα χωράφια. Όλοι έχουμε από έναν κήπο και όλοι έχουμε περιουσίες από ελιές, κάστανα και αμπέλια και ασχολούμαστε με αυτά. Όμως κάτι που συνεχίζει να μου κάνει εντύπωση εδώ είναι ο τρόπος που ο κάθε άνθρωπος βλέπει τον συνάνθρωπό του, είτε είναι άντρας, γυναίκα ή παιδί, είτε Έλληνας, Αλβανός ή Βούλγαρος.

Θα αναφερθώ σε πολύ απλά παραδείγματα. Οι γυναίκες του χωριού έχουν δείξει πολλές φορές τις δυνατότητές τους και ότι δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από τους άντρες. Πηγαίνουν μόνες τους στα χωράφια, μεγαλώνοντας μόνες τους τα παιδιά τους, δουλεύουν, κουβαλάνε. Κρατάνε μόνες τους και τον γυναικείο αγροτικό συνεταιρισμό, έχουν φτιάξει μουσείο με αργαλιό. Παρ' όλα αυτά, οι περισσότεροι άντρες δεν τις θεωρούν ισάξιες, ενώ πάντα αποδεικνύεται ότι αυτό δεν

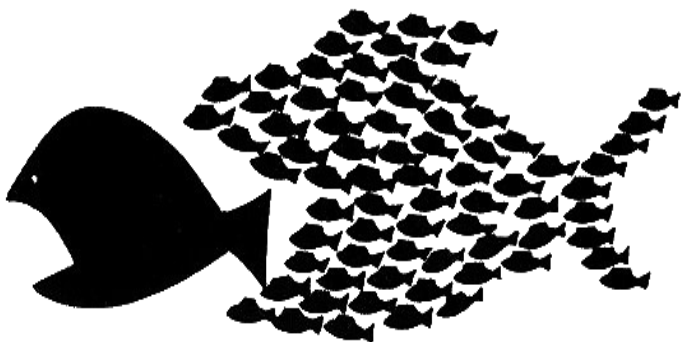
ισχύει. Θα ακούσεις, επίσης, πολύ συχνά κάποιον να αναφέρεται σε έναν «αλλοδαπό» ως «εργατικό παιδί» και «τι θα κάναμε χωρίς αυτούς». Μα αν γίνει κάποια κλοπή ή προκύψει κάποιο πρόβλημα, είναι οι πρώτοι που θα κατηγορήσουν αυτούς ακριβώς τους ανθρώπους. Δεν είναι όλα ωραία και ρόδινα. Έχουμε πολύ δρόμο ακόμα για να πούμε ότι ο τρόπος που ζούμε είναι δίκαιος για όλους. Η «αυτοδιαχείριση», όπως αναφέρθηκε και εσύ (γελάει), μας έχει βοηθήσει να ξεπεράσουμε κάποιες στερεοτυπικές ή άδικες απόψεις, όχι όμως να τις εξαλείψουμε τελείως. Είναι μια διαδικασία που συνεχίζεται, και μαθαίνουμε καθημερινά πώς να ζούμε καλύτερα μαζί. Παρ' όλα αυτά δεν πιστεύω πως αυτό αρκεί ώστε να μιλήσουμε για πολιτική».

«Το πιο δύσκολο», λέει ο θείος Γιάννης, «είναι ότι ο άνθρωπος δεν ξεγυμνώνεται εύκολα από την απληστία, ειδικά μέσα σε αυτό το σύστημα που ζούμε, στον καπιταλισμό. Μας έχουν μάθει να θέλουμε παραπάνω, να συγκρίνουμε, να μετράμε. Το θέμα είναι να έχεις πίστη σε αυτό που θες να ολοκληρώσεις. Στη συνέλευση τσακωνόμαστε, αλλά μετά κα-

Θόμαστε και τρώμε μαζί, από προϊόντα που έχει προσφέρει ο ένας στον άλλο. Ο θυμός κρατάει λίγο και στο τέλος της μέρας, το νερό τρέχει για όλους». «Σημασία έχει», συμπληρώνει, «να μείνεις μαζί με τον άλλον. Μαθαίνεις να μοιράζεσαι, να εμπιστεύεσαι, να λύνεις τα προβλήματα μαζί. Και αυτό δεν έχει τιμή, είναι η ίδια η κοινότητα που μας κρατάει όρθιους.» «Δεν θεωρώ πως κάνουμε κάτι ξεχωριστό. Έτσι έπρεπε να 'ναι παντού. Εμείς δεν κάναμε επανάσταση. Απλώς είπαμε να μη μας κυβερνάει κανείς για το νερό μας και το ψωμί μας. Αυτά τα δυο, τα φροντίζεις μόνος σου, με τους δικούς σου ανθρώπους».

«Στο χωριό έχουμε δύο ελαιουργεία που συνεργαζόμαστε όλοι για την παραγωγή λαδιού, τον σύλλογο γυναικών που λειτουργεί και τον γυναικείο αγροτικό συνεταιρισμό, μια ταβέρνα, ένα καφενείο και ένα πρατήριο αντί για σουπερ μάρκετ. Δεν θέλουμε κάτι άλλο. Ίσως ένα ιατρείο, αλλά δεν πειράζει». Γελάει. «Βέβαια», συμπληρώνει, «όλο και πιο δύσκολο γίνεται, παιδί μου. Το χωριό έχει αρχίσει να ερημώνει. Τα παιδιά φεύγουν, άλλοι πάνε στις πόλεις, άλλοι έξω. Οι παλιοί πια γίναμε πολύ παλιοί, δεν έχουμε τη δύναμη που είχαμε κάποτε. Και τούτο το πράγμα που χτίσαμε όλοι μαζί, αν δεν το συντηρήσει κάποιος, θα χαθεί. Ό,τι δεν το φροντίζεις, το παίρνει ο χρόνος. Θέλει συνέπεια, επιμονή και ψυχή για να κρατηθεί ζωντανό κάτι τέτοιο.

Πρόσφατα ήρθε ο δήμος, να μας μιλήσει για τη ΔΕΥΑΧ και για μια ακόμα «πρωτοβουλία ανάπτυξης». Θέλουν να κάνουν το χωριό «τουριστική ατραξιόν», να το προβάλλουν για τη γραφικότητά του. Εγώ δεν έχω θέμα με τους τουρίστες, αν έρθουν, να δουν, να πιουν μια ρακή, να περπατήσουν, να δουν το μουσείο. Μα δε θέλω να ζω για εκείνους. Θέλω την ηρεμία μου, τους συγχωριανούς μου, τον τρόπο που έχουμε μάθει να ζούμε. Να συνεχίσουμε όπως τώρα, με τα λάθη μας, τους καβγάδες μας και τα μπινελίκια μας. Αυτά μας κρατάνε ενωμένους. Γιατί, στο τέλος της ημέρας, αυτό μετράει».

Η ιστορία του θείου Γιάννη δεν είναι μια ρομαντική παραξενιά, αλλά ένα παράδειγμα του πώς η κοινότητα μπορεί να σταθεί όρθια χωρίς να το διατυμπανίζει. Είναι μια καθημερινή απάντηση στην αποξένωση. Θα διαφωνήσω με τον θείο Γιάννη που αναφέρει πιο πάνω ότι δεν μιλάμε για πολιτική.

Μέσα στις μικρές πράξεις, στο νερό που φτιάχνεται από κοινού, στα προϊόντα που αλλάζουν χέρια χωρίς χρήμα, στις συνελεύσεις που ξεκινούν με φωνές και τελειώνουν με φαγητό, κρύβεται μια αθόρυβη πολιτική: η πεποίθηση πως η ζωή μπορεί να οργανωθεί αλλιώς. Ο θείος Γιάννης και οι συγχωριανοί του «αντιπαλεύουν» τον καπιταλισμό με έναν δικό τους τρόπο, με πράξεις. Ίσως, τελικά, το μέλλον να φυτρώνει πιο εύκολα εκεί που το νερό μοιράζεται χωρίς μέτρημα. Ίσως τελικά το πιο δύσκολο είναι να συνεχίσεις να πιστεύεις στη συλλογικότητα, όταν όλα γύρω σου σε σπρώχνουν να κοιτάξεις μόνο τον εαυτό σου.

Η ΒΕΝΤΕΤΑ ΩΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Η πρόσφατη αιματοχυσία στα Βορίζια του Ηρακλείου Κρήτης δεν είναι ένα ακόμη «τοπικό περιστατικό», αλλά είναι σύμπτωμα μιας βαθύτερης κοινωνικής και ηθικής παθολογίας, μιας πληγής που δείχνει πως η βία μπορεί να φωλιάζει στις καρδιές των ανθρώπων όταν απουσιάζουν η εμπιστοσύνη, η αλληλεγγύη και οι σχέσεις ελευθερίας.

Η βεντέτα παρουσιάζεται συχνά ως ζήτημα υπερηφάνειας, ως αρχέγονη μορφή «λαϊκής δικαιοσύνης». Όμως η ουσία της δεν είναι επαναστατική, είναι βαθιά συντηρητική, καθώς η λογική της βασίζεται στην τιμωρία και στην ανταπόδοση, δηλαδή στον ίδιο μηχανισμό που στηρίζει και τη δικαιοσύνη του κράτους. Όπως το κράτος μονοπωλεί τη βία για να επιβάλει την τάξη του, έτσι και η βεντέτα τη διεκδικεί για λογαριασμό του ατόμου ή της οικογένειας. Στην πράξη, το άτομο μετατρέπεται σε «δικαστή και εκτελεστή», αναπαράγοντας τη λογική εκείνου που το καταπιέζει.

Έτσι λοιπόν, η βεντέτα δεν καταργεί την εξουσία αλλά τη μικραίνει και τη μεταφέρει στο εσωτερικό της κοινότητας, κρύβοντας από πίσω την ανάγκη να επιβεβαιώσει κανείς την ύπαρξή του μέσω της κυριαρχίας πάνω σε άλλους. Αυτή η ψυχολογία της επιβολής, ριζωμένη στην πατριαρχία, την οικογενειακή υπεροχή και την αντίληψη της ιδιοκτησίας, παράγει ατέρμονους κύκλους βίας. Το αίμα που χύνεται δεν απελευθερώνει κανέναν, απλώς ανακυκλώνει την ίδια ιδεολογία της επιβολής και είναι ξεκάθαρα μορφή

ανανδρίας, καθώς εκείνος που τη διατηρεί επιλέγει να κρύβεται πίσω από όπλα και θανάτους, αντί να αντιμετωπίζει με θάρρος και υπευθυνότητα τις συγκρούσεις και τα προβλήματα της κοινότητας.

Η εκδίκηση, όταν αποκόπτεται από κάθε συλλογικό νόημα, γίνεται τρόπος διατήρησης της τάξης και όχι ρήξης μαζί της. Έτσι, η βεντέτα δεν είναι απελευθερωτική πράξη αλλά καθρέφτης του κράτους μέσα στο ίδιο το χωριό. Εκεί όπου η αξία του ανθρώπου μετριέται με το πόσο μπορεί να επιβληθεί, η κοινότητα χάνει τη δυνατότητα να σταθεί ελεύθερη. Και τότε η εξουσία δεν χρειάζεται να έρθει απ' έξω, κατοικεί ήδη ανάμεσά μας.

Τέτοιες καταστάσεις δεν εκτυλίσσονται στο κενό, αποτελούν μέρος ενός πλέγματος κοινωνικών σχέσεων, όπου η γνώση, η αδιαφορία ή και η σιωπηλή ανοχή των κοινοτικών και κρατικών μηχανισμών καθορίζουν την εξέλιξή της. Όλοι μέσα στη κοινότητα γνωρίζουν τις προσδοκίες, τα όρια και τα «σήματα» της βίας, και συχνά η ίδια η συλλογική συνείδηση λειτουργεί ως μηχανισμός αναπαραγωγής της, η αίσθηση ότι η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη προετοιμάζει το έδαφος ώστε η βεντέτα να ολοκληρωθεί χωρίς να συναντήσει αντίσταση.

Στην περίπτωση των Βοριζίων, η απουσία της αστυνομίας δεν ήταν καθόλου τυχαία, ήταν σιωπηλή συνέργεια. Όλοι γνώριζαν ότι η σύγκρουση ερχόταν, όλοι περίμεναν το αίμα να κυλήσει αμέσως μετά την έκρηξη, και όμως κανείς δεν παρενέβη. Η κρατική μηχανή στά-

θηκε στο περιθώριο, όχι από αδυναμία, αλλά από επιλογή. Γιατί ο ρόλος της αστυνομίας στην ελληνική ύπαιθρο δεν είναι να προλαμβάνει τη βία, αλλά να τη διαχειρίζεται προς όφελος της εξουσίας. Το παρακράτος, λοιπόν, λειτουργεί μεθοδευμένα όπως όλοι γνωρίζουμε, δίνοντας το παρόν όταν πρόκειται να χτυπηθούν αγώνες και αντιστάσεις αλλά απόν όταν η βία στρέφεται εσωτερικά, ανάμεσα στους ίδιους τους από κάτω.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, οι υποψίες για ζωοκλοπές και η εμπλοκή τοπικών μαφιόζικων κυκλωμάτων δείχνουν ότι η βεντέτα δεν λειτουργεί αποκομμένα αλλά αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης κουλτούρας παραβατικότητας και ισχύος. Οι διαπλεκόμενες σχέσεις ανάμεσα σε οικονομικά συμφέροντα, ισχυρές οικογένειες και πολιτικές προστασίες τροφοδοτούν έναν μηχανισμό όπου η βία γίνεται εργαλείο κοινωνικού ελέγχου. Έτσι, η ανοχή και η συγκάλυψη τέτοιων δικτύων δεν είναι τυχαία, αλλά μέρος μιας μακροχρόνιας παράδοσης εξουσίας που συνδέει τις μαφίες με θεσμικούς και πολιτικούς

παράγοντες της περιοχής.

Η Κρήτη, ωστόσο, δεν είναι ολόκληρη αιχμάλωτη αυτής της λογικής. Υπάρχουν κοινότητες και άνθρωποι που αρνούνται να υιοθετήσουν τη βεντέτα ως μέτρο ισχύος, που επιλέγουν να ζουν με αλληλεγγύη και σεβασμό μεταξύ τους, και που δείχνουν καθημερινά ότι η κοινωνική συνοχή και η συλλογική ευθύνη μπορούν να υπερβαίνουν τους κύκλους εκδίκησης και επιβολής.

Γιατί από τη μια πλευρά υπάρχουν όσοι χτίζουν σχέσεις αλληλεγγύης, αλληλοβοήθειας και κοινότητας, και από την άλλη όσοι αναπαράγουν ψευτομαγκιές, λαδώματα, απάτες και κάθε μορφή μικροεξουσίας. Αυτή η αντίθεση αποκαλύπτει πως η ελευθερία δεν είναι ζήτημα παράδοσης ή «κώδικα τιμής», αλλά είναι η επιλογή να σταθείς δίπλα στους ανθρώπους γύρω σου ή επιλογή να αναπαράγεις τη νοοτροπία της κυριαρχίας που διαλύει την ίδια την κοινότητα.

ΟΤΑΝ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΖΩΗ: ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΟ ΤΡΙΚΕΡΙ

Είχα να της πω κι εγώ τόσα τραγούδια!
Μικρό παιδί με κοιμίζε το κύμα της
και στα μελτέμια εστέγνωσαν κι εμύρωναν τα ρούχα μας.

Τώρα με κάνανε να την κοιτώ μ' ανατριχίλα
σαν ερπετό, σαν κρύο στοιχειό, τη θάλασσα.
Μες στα βαπόρια της σκλαβιάς
βαθιά σε μαύρα αμπάρια με γυρίζανε
κλειστά τα φιλιστρίνια να μη μπαίνει ο μπάτης
ούτε να με ραντίζει ως αγιασμός το κύμα της.
Και τα νησιά Χίο, Ανάφη, Τρίκερι, Μακρόνησο,
ονόματα πανάρχαια ιερά, Ικαρία, Ψυττάλεια
τα δέσανε μες στην καρδιά μου με την πίκρα και τον τρόμο.

Δε χάρηκα την ομορφιά τους εξόριστη
δαρμένη κάτω απ' έν' αντίσκηνο. Μα-
κριά οι πορτοκαλιές στα περιγιάλια και το κύμα.

Κι έχω καημό, που δεν μπορώ να πω
χαρούμενο τραγούδι για τη θάλασσα.
Οργή και θύμησες πικρές
μου φέρνουν τα νησιά της.»

Βικτωρία Θεοδώρου, Θάλασσα (1962)

Πολλά θα μπορούσαν να ειπωθούν για τις εξορίες των αγωνιστών στα χρόνια του Εμφυλίου και της μετεμφυλιακής περιόδου, για τη φρίκη των βασανιστηρίων, την πείνα, την ανέχεια, τους λιμούς, τους θανάτους. Ανάμεσα στις σκοτεινές σελίδες εκείνης της εποχής ξεχωρίζει και η ιστορία των γυναικών εξοριστών στο Τρίκερι. Το μαρτύριό τους δεν αποτελεί απλώς μια αφήγηση γεγο-

νότων, είναι ένα ζωντανό παράδειγμα ανθρώπινης αντοχής και αξιοπρέπειας, μια μαρτυρία για το πώς, ακόμη και μέσα στις πιο σκληρές και απάνθρωπες συνθήκες, μπορεί να γεννηθεί η αντίσταση, να ανθίσει η ελπίδα.

Η έναρξη της λειτουργίας του νησιού ως τόπο εξορίας τοποθετείται χρονικά το 1947, με τη δημιουργία του στρατοπέ-

δου συγκέντρωσης περίπου τεσσάρων χιλιάδων αντρών πολιτικών κρατούμενων, οι οποίοι το 1949 μεταφέρθηκαν στη Μακρόνησο. Από τον πρώτο χρόνο εξόρισαν στο Τρίκερι τις λεγόμενες «προληπτικές», δηλαδή τις συγγενείς των ανταρτών. Τα επόμενα χρόνια, βρέθηκαν εκεί κρατούμενες χιλιάδες γυναίκες αγωνίστριες του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ από όλη την Ελλάδα ή από άλλα στρατόπεδα συγκέντρωσης, άλλες μόνες και άλλες με τα παιδιά τους.

Η τύχη τους δεν διέφερε από εκείνη των εξόριστων στα υπόλοιπα νησιά. Απώτερος στόχος των δυναστών εξάλλου ήταν η ολική εξάλειψη του κομμουνισμού, κάθε ψήγματος αγώνα για ζωή και ελευθερία και η πλήρης υποταγή σε ένα σύστημα δομημένο έτσι ώστε να εκμηδενίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Και όσες αρνήθηκαν να υποδουλωθούν ένιωσαν στο πετσί τους τη σκληρή αυτή πολιτική.

Οι εξόριστες στο Τρίκερι υποβλήθηκαν σε στρατιωτική πειθαρχία, σε μια ζωή γεμάτη κακουχίες και μαρτύρια. Τα βασανιστήρια πέρα από σωματικά ήταν και ψυχολογικά, αφού ούτως ή άλλως την ψυχική τους εξόντωση αποζητούσαν οι δυνάστες τους. Τις χτυπούσαν, τις άφηναν νηστικές, τους στερούσαν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νερό, τις φυλάκιζαν και τις απομόνωναν, τους αρνούσαν την επικοινωνία με συγγενείς και συντρόφους – έγκλειστους και μη σε άλλα κολαστήρια. Τις οργανωμένες δε αγωνίστριες τις κρατούσαν σε ξεχωριστά σημεία, περιφραγμένα με συρματοπλέγμα. Ζούσαν σε άθλιες συνθήκες, σε σκηνές εκτεθειμένες στα

άγρια καιρικά φαινόμενα ενός νησιού και στην καλύτερη σε μικροσκοπικά κελιά ακατάλληλα για κατοίκηση.

Οι βασανιστές των εξόριστων γυναικών θέλανε να τις κάνουν να πιστέψουν πως μοναχά μια διέξοδος υπήρχε από τα συνεχή βασανιστήρια που υπέμειναν, και αυτή ήταν η υπογραφή της λεγόμενης «δήλωσης μετάνοιας», μιας δήλωσης δηλαδή έμπρακτης αποκήρυξης του κομμουνισμού, των κομμουνιστικών οργανώσεων και της δράσης που είχε σε αυτές η υπογράφουσα. Στόχος των αρχών με αυτή τη δήλωση ήταν η πολιτική απογύμνωση των αγωνιστριών και ο εξευτελισμός στα μάτια τους του δίκαιου αγώνα που συνέχιζαν οι δικοί τους, σε μια ύστατη προσπάθεια να εξαφανίσουν ολοκληρωτικά καθετί αγωνιστικό – λες και οι ιδέες και η πραγματική ηθική είναι εξαγοράσιμες.

Και όντως, για τους δωσίλογους και τα τσιράκια του καθεστώτος αυτή είναι η αλήθεια, μια αλήθεια ξένη σε όσες αγωνίζονται. Η συλλογικοποίηση και η οργάνωση είναι έννοιες σβησμένες από το λεξικό των βαρβάρων αυτού του κόσμου, ήταν, είναι και θα είναι όμως αξίες βαθιά χαραγμένες στις καρδιές των ελεύθερων ανθρώπων, ακόμη και αν κρατούνται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Η ιστορία των εξόριστων γυναικών στο Τρίκερι αποδεικνύει ακριβώς αυτό. Παρά τις συνεχείς προσπάθειες των βασανιστών τους να κάμψουν το ηθικό τους, εκείνες δεν λύγισαν. Αντιθέτως, βρήκαν τη δύναμη και το κουράγιο τους μέσα από τη συντροφικότητα και την αλληλεγγύη. Όταν το καλοκαίρι του 1950 γύρισαν από τη Μακρόνησο ξανά στο νησί, αρνήθηκαν να υποτα-

χθούν στην ταπείνωση της επιστροφής στο στρατόπεδο. Έμειναν για μέρες στο ύπαιθρο, ώσπου κατέλαβαν τα άδεια κελιά του μοναστηριού. Από εκεί ξεκίνησε μια νέα σελίδα αντίστασης.

Στην καρδιά της εξορίας, οι μορφωμένες γυναίκες οργάνωσαν ένα μορφωτικό και εκπολιτιστικό πρόγραμμα. Δασκάλες και καθηγήτριες έστησαν με τα ελάχιστα μέσα που κατείχαν το «κρυφό σχολειό της εξορίας». Δίδαξαν ανάγνωση και γραφή σε εκατοντάδες αναλφάβητες, ιστορία και γεωγραφία στις γυναίκες που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο, γυμνασιακά μαθήματα στις νεαρές ΕΠΟΝίτισσες και προετοίμασαν τις λίγες που ονειρεύονταν πανεπιστημιακές σπουδές.

Η ζωή στο Τρίκερι πήρε έναν ανθρωπινό και συλλογικό παλμό. Μέσα στα κελιά στήθηκαν ραφτάδικα, παπλωματάδικα, παπουτσάδικα. Οι γυναίκες έραβαν, μάθαιναν, δημιουργούσαν, αντιστεκόμενες στη φθορά της καθημερινής ταπείνωσης. Οργάνωναν μουσικές βραδιές, διάβαζαν ποιήματα και έδιναν παραστάσεις. Τα τραγούδια, το θέατρο, τα γέλια τους, όλα ήταν μικρές πράξεις ελευθερίας.

Η αλληλεγγύη έγινε το οχυρό τους. Η μία έμαθε στην άλλη να ράβει, να γράφει, να μιλάει μια ξένη γλώσσα, ακόμη και να κάνει ενέσεις. Στις πιο σκοτεινές ώρες, η συντροφικότητα τις κράτησε όρθιες. Παρά τις απειλές και τα καψόνια των χωροφυλάκων, οι γυναίκες του Τρικεριού οργάνωσαν τη ζωή τους με πείσμα και αξιοπρέπεια, οικοδομώντας

μέσα στη φυλακή τους μια μικρή, ελεύθερη κοινωνία.

Μετά από χρόνια εξορίας, στερήσεων και αγώνων, η ζωή στο Τρίκερι άρχισε σιγά-σιγά να φτάνει στο τέλος της. Από το 1950, κάτω από τη διεθνή πίεση και την κατακραυγή για τα στρατόπεδα πολιτικών κρατούμενων, ξεκίνησε η σταδιακή απελευθέρωση των εξόριστων γυναικών. Ως τον Απρίλη του 1953, οι περισσότερες είχαν επιστρέψει στα σπίτια τους, ενώ οι τελευταίες δεκαεννέα μεταφέρθηκαν στον Άη Στράτη.

Χιλιάδες αγωνίστριες του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ, γυναίκες που βασανίστηκαν και εξευτελίστηκαν, άφησαν πίσω τους το μικρό νησί κουβαλώντας μια βαριά αλλά περήφανη μνήμη. Με θάρρος και αξιοπρέπεια στάθηκαν όρθιες απέναντι στην εκδικητική μανία του κράτους, υπερασπιζόμενες την τιμή και τα ιδανικά της Αντίστασης. Οι γυναίκες του Τρικεριού έφυγαν από το νησί, αλλά η ιστορία τους έμεινε εκεί, χαραγμένη στη συλλογική μνήμη του τόπου.

Και η αλήθεια είναι πως η μνήμη έρχεται πάντα να σβήσει τη λήθη. Όσο το μελάνι συνεχίζει να χαράζει το χαρτί, μας θυμίζει ξανά και ξανά ιστορίες που οι κυρίαρχοι προσπάθησαν να θάψουν και να ξεχαστούν. Μα οι μνήμες των αγώνων δεν χάνονται, έχουν ριζώσει βαθιά και έγιναν παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Είναι το φως που φωτίζει τους αγώνες του σήμερα και δείχνει τον δρόμο για το αύριο.

ΓΙΑΤΙ ΞΕΣΠΑΣΕ Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ ΤΟΥ 1937;

*ΣΤΕ: Παρόλο που υπάρχουν ορισμένες διαφωνίες με το συγκεκριμένο κείμενο τόσο σε επίπεδο πολιτικής ορολογίας και συγγραφικού ύφους όσο και σε επίπεδο παρουσίασης των γεγονότων, θεωρούμε σημαντικό το γεγονός της ανάδειξης κάποιων πτυχών της αποτυχίας της επαναστατικής διαδικασίας, καθώς και τους κινδύνους της αντιφασιστικής ενότητας. Θεωρούμε ότι είναι ένα κείμενο που αναδεικνύει σημαντικούς προβληματισμούς και εμβαθύνει τις γνώσεις και τις ζυμώσεις σχετικά με την ιστορία της Ισπανικής Επανάστασης και του μετέπειτα Εμφύλιου που την ακολούθησε. Το κείμενο αντλήθηκε από την ισπανική ελευθεριακή ιστοσελίδα *Redes Libertarias*.*

Τι να κάνουμε;

Για έναν ολόκληρο μήνα, από τις 21 Ιουλίου μέχρι τις 21 Αυγούστου, «οι επιφανείς» αναρχοσυνδικαλιστές αερολογούσαν σχετικά με το δίλημμα του αν θα έβαζαν τέλος στην Κεντρι-

κή Επιτροπή Αντιφασιστικών Πολιτοφυλακών (*Comité Central de Milicias Antifascistas, CCMA*), χωρίς ωστόσο να μπουν στην κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ (ΣΤΜ: τοπική κυβέρνηση της Καταλονίας) ή αν θα τη διατηρούσαν.

Το βασικό χαρακτηριστικό της επαναστατικής διαδικασίας εκείνη την περίοδο ήταν ο μετασχηματισμός των επιτροπών άμυνας σε επαναστατικές επιτροπές σε επίπεδο γειτονιάς και σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες κινούνταν προς την αντικατάσταση του Κράτους, από τη στιγμή που διαχειρίζονταν κι αναλάμβαναν όλες τις λειτουργίες του. Την ίδια στιγμή συνέβαινε μια ευρεία και συθέμελη διαδικασία μεθοδικής απαλλοτρίωσης των εργοστασίων από τα κλαδικά συνδικάτα, τα οποία προχώρησαν σε μια από τις βαθύτερες κοινωνικές και οικονομικές επαναστάσεις της ιστορίας, η οποία ωστόσο μέχρι και σήμερα έχει αποτελέσει αντικείμενο πολύ κακών αναλύσεων κι ακόμη χειρότερων ερμηνειών.

Οι ανώτερες επιτροπές της CNT, όμως, καθώς ήταν οργανωμένες σε μια ελιτίστικη, διεκπεραιωτική και εξουσιαστική Επιτροπή των Επιτροπών, δεν ήταν εντέλει αυτές που καθοδήγησαν και συντόνισαν τη συγκεκριμένη επανάσταση, αλλά οι αγωνιστές της βάσης στον δρόμο και στα εργοστάσια. Απεναντίας, οι επιτροπές αυτές μετατράπηκαν σε μια ακόμα αντιφασιστική

οργάνωση, η οποία συμμαχησε με τα υπόλοιπα αντιφασιστικά κόμματα, από τους σταλινικούς και το ΡΟUM (ΣΤΜ: Εργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ενοποίησης, τροτσικιστικό κόμμα) μέχρι τους ρεπουμπλικάνους και την κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ, εσωτερικεύοντας έτσι μια ιδεολογία αντιφασιστικής ενότητας και χωρίς να έχουν κάποιον άλλον στόχο παρά τη νίκη στον πόλεμο ενάντια στον φασισμό, παρόλο που κάτι τέτοιο σήμαινε την αποκήρυξη του οποιουδήποτε επαναστατικού στόχου αλλά και των ίδιων των ακρατικών αρχών.

Υπήρξε, λοιπόν, μια απόκλιση, μια αντίθεση, μια αντίφαση κι εντέλει μια πραγματική διάσταση ανάμεσα στην πολιτική της αντιφασιστικής ενότητας της Επιτροπής των Επιτροπών και της κοινωνικής και οικονομικής επανάστασης στην οποία πρωταγωνιστούσαν οι επαναστατικές επιτροπές και τα συνδικάτα.

Ο ανταγωνισμός, επομένως, που καταλήγουν να αποδίδουν λανθασμένα μερικοί ιστορικοί σε μια κατάσταση δυαδικής εξουσίας, δεν αναπτυσσόταν ανάμεσα στην κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ και στην CCMA, αλλά ανάμεσα στις επαναστατικές επιτροπές (οι οποίες ενσάρκωναν την προλεταριακή αυτονομία και εφάρμοζαν ένα πρόγραμμα μεθοδικής απαλλοτρίωσης της αστικής τάξης) και στην CCMA (όργανο ταξικής συνεργασίας και αντιφασιστικής ενότητας).

Αυτός ο ταξικός ανταγωνισμός ανάμεσα στην CCMA και στις επαναστα-

τικές επιτροπές τον Ιούλιο του 1936 παρεκτράπηκε σε μια διαμάχη στους κόλπους της Οργάνωσης που τον Δεκέμβριο του 1936 έφερε αντιμέτωπες την Επιτροπή των Επιτροπών με τις επιτροπές γειτονιάς της Βαρκελώνης, όταν οι τελευταίες αρνήθηκαν να στείλουν τα όπλα τους στο μέτωπο, υποστηρίζοντας ότι αυτά τα όπλα αποτελούσαν τη μοναδική εγγύηση της εν εξελίξει επανάστασης. Επίσης, υποστήριξαν ότι αν χρειάζονταν όπλα στο μέτωπο, τότε θα μπορούσαν να τα πάρουν από την αστυνομία εφόδου και τη Χωροφυλακή που παρέμεναν στρατοπεδευμένες και εξοπλισμένες εκεί, στην οπισθοφυλακή της Βαρκελώνης. Είπαν ακόμα ότι οι επαναστατικές επιτροπές γειτονιάς δεν θα παρέδιδαν ποτέ τα όπλα που είχαν καταλάβει από τον στρατό μετά από μάχες στους δρόμους.

Όταν πεθαίνουν οι εξεγέρσεις, τότε εμφανίζονται αμέσως οι νεκροθάφτες τους. Η εξέγερση του Ιουλίου, στην οποία πρωταγωνίστησαν συγκεκριμένες επιτροπές άμυνας που μετατράπηκαν κατά την πορεία της νικηφόρας εξέγερσης σε επαναστατικές επιτροπές, υπήρξε αντικείμενο καπήλευσης από την Επιτροπή των Επιτροπών, στο όνομα της προστασίας με κάθε κόστος μιας αιματοβαμμένης αντιφασιστικής ενότητας της CNT με τους σταλινικούς, το ERC (ΣΤΜ: Ρεπουμπλικανική Αριστερά της Καταλονίας, καταλανικό αριστερό εθνικιστικό κόμμα), το ΡΟUM και την κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ.

Μια αιματοβαμμένη αντιφασιστική

ενότητα που θεωρούνταν ως το μόνο εργαλείο που ήταν ικανό να κερδίσει τον πόλεμο με τον φασισμό. Η Επιτροπή των Επιτροπών αποκήρυξε την οποιαδήποτε επαναστατική προοπτική, προκειμένου να μην θέσει σε κίνδυνο την αντιφασιστική ενότητα που ήταν προτεραιότητα. Κάτι τέτοιο σήμαινε ότι βραχυπρόθεσμα οι επαναστατικές επιτροπές θα έρχονταν σε σύγκρουση με την Επιτροπή των Επιτροπών κι ότι η τελευταία θα εξουδετέρωνε τις πρώτες. Η ταξική πάλη εκδηλωνόταν ακόμα και στους κόλπους της ίδιας της Οργάνωσης.

Επαναστατική κατάσταση χωρίς προλεταριακή επανάσταση

Έτσι, λοιπόν, μπορούμε να περιγράψουμε ως μια επαναστατική κατάσταση αυτή που διαδραματίστηκε στη Βαρκελώνη από τις 19 Ιουλίου μέχρι τις 26 Σεπτεμβρίου του 1936, με βασικό χαρακτηριστικό της την ήττα του στρατού και του φασιστικού πραξικοπήματος από τις επιτροπές άμυνας και από τα συνδικάτα της CNT.

Καμιά οργάνωση δεν έδωσε το σύνθημα για την απαλλοτρίωση της πολιτικής εξουσίας και την εξουδετέρωση της Ζενεραλιτάτ. Οι αναρχοσυνδικαλιστές αποκήρυξαν της κατάληψη της εξουσίας. Η CNT-FAI αποφάσισε να συμμετέχει στην CCMA, όργανο αντιφασιστικής ενότητας και ταξικής συνεργασίας, η οποία μέσα σε εννιάμισι μήνες είχε αποκαταστήσει τον κρατικό μηχανισμό.

Την ίδια στιγμή οι αγωνιστές στη βάση

της CNT, χωρίς να έχουν λάβει οδηγίες από τους ηγέτες τους, έχοντας όμως εκπαιδευτεί από εβδομήντα χρόνια ελευθεριακής παιδαγωγικής, προχώρησαν σε μια συθέμελη κοινωνική και οικονομική επανάσταση στις γειτονιές και στα εργοστάσια, η οποία δεν μπορεί να συγκριθεί με καμιά άλλη στην ιστορία, απαλλοτριώνοντας συστηματικά επιχειρήσεις, στρατόπεδα, εκκλησίες και ιδιοκτησίες της αστικής τάξης.

Μπορούμε να αποκαλέσουμε ως επαναστατική κατάσταση τη συγκεκριμένη κοινωνική και οικονομική επανάσταση, η οποία είχε ως βασικό της χαρακτηριστικό τη γενικευμένη απαλλοτρίωση της αστικής τάξης και την οικειοποίηση των εργοστασίων από τα ίδια τα συνδικάτα, καθώς και τη συγκρότηση επαναστατικών εργατικών πολιτοφυλακών. Οι πολιτοφυλακές αυτές προωθήθηκαν στο μέτωπο της Αραγονίας για να τεθούν αντιμέτωπες με τον φασισμό και οργάνωσαν Περιπολίες Ελέγχου (Patrullas de Control) σαν ένα είδος επαναστατικής αστυνομίας που ήταν επιφορτισμένη με την εγκαθίδρυση και την προστασία της νέας επαναστατικής τάξης πραγμάτων που είχαν επιβάλλει οι επιτροπές γειτονιάς και οι τοπικές επιτροπές, οι οποίες επίσης προσπαθούσαν να αντικαταστήσουν το Κράτος σε όλες του τις λειτουργίες.

Οι λενινιστές

Οι λενινιστές του PSUC (ΣΤΜ: Ενοποιημένο Σοσιαλιστικό Κόμμα της Καταλονίας, τμήμα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ισπανίας), το οποίο συγκροτήθηκε στις

23 Ιουλίου του 1936 από την ενοποίηση τεσσάρων μικρών σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κομμάτων, τέθηκαν επικεφαλής της σταλινικής αντεπαναστάσεως, με βασικό χαρακτηριστικό της την υπεράσπιση ενός ισχυρού αστικού Κράτους, το οποίο θα ήταν ικανό να δημιουργήσει έναν στρατό παραδοσιακό και κατάλληλο να κερδίσει τον πόλεμο με τον φασισμό. Αρνούνταν την ύπαρξη της οποιασδήποτε επανάστασης στην Καταλονία. Οι λενινιστές του ΡΟUM, μετά από την ήττα του στρατιωτικού και φασιστικού πραξικοπήματος, πρότειναν ένα πρόγραμμα μείωσης ενοικίων, αύξησης μισθών και άλλων μικρότερων άμεσων διεκδικήσεων, αντί να θέσουν το μοναδικό σημαντικό ζήτημα, αποφασιστικής και επείγουσας σημασίας: αυτό της εξουσίας. Ο λενινισμός ναυάγησε άδοξα στην Καταλονία του 1936 μεταξύ ενός αντεπαναστατικού σταλινισμού κι μιας άκρως μωπικής και ανώφελης αμεσοκρατίας.

Απέτυχε η θεωρία, έλειψε μια πρωτοπορία

Πρέπει να συμπεράνουμε, επομένως, ότι στις 21 Ιουλίου του 1936 στο αναρχοσυνδικαλιστικό κίνημα έλειψε μια επαναστατική θεωρία, ικανή να αναμετρηθεί με το ζήτημα της εξουσίας. Έλειψε, επίσης, μια πρωτοπορία (όχι κάποιο ταξικό υποκατάστατο), ικανή να συντονίσει, να επεκτείνει, να διαχειριστεί, να ενισχύσει και να θεμελιώσει τη δυνητική εξουσία των συγκεκριμένων επαναστατικών επιτροπών που πρωταγωνιστούσαν σε μια συθέμελη και εκτενέστατη

κοινωνική και οικονομική επανάσταση στην Καταλονία. Η επαναστατική κατάσταση, η οποία υπήρχε στην Καταλονία από τον Ιούλιο του 1936 μέχρι τον Μάιο του 1937, παρεκτράπηκε τάχιστα προς μια σταδιακή ενίσχυση της αντεπαναστάσεως και της κυβέρνησης της Ζενεραλιτάτ, που εντέλει, κατά τις Μέρες του Μαΐου του 1937, ήταν αυτή που νίκησε τους επαναστάτες.

Έλειψε μια πρωτοπορία, απέτυχε η θεωρία.

Στις 21 Ιουλίου του 1936 κανείς δεν έθεσε το ζήτημα του συντονισμού, της επέκτασης και της ενίσχυσης εκείνης της ανώνυμης, συθέμελης, συλλογικής, προλεταριακής και εντατικής κοινωνικής και οικονομικής επανάστασης, την οποία θεμελιώναν στον δρόμο με έναν αυτόνομο τρόπο οι επαναστατικές επιτροπές, τα κλαδικά συνδικάτα και οι εργαζόμενοι της βάσης, χωρίς να λάβουν εντολές από οποιαδήποτε οργάνωση, χάρη σε εβδομήντα χρόνια ελευθεριακής παιδαγωγικής.

Όταν αποτυγχάνει η θεωρία και λείπει μια πρωτοπορία, τότε οι εξεγέρσεις πεθαίνουν και η αντεπαναστάση προελαύνει με γοργό βήμα.

Ο Μάιος του 1937 αποτέλεσε την αναγκαία ήττα

Ο Μάιος του 1937 αποτέλεσε την ήττα του πιο προωθημένου επαναστατικού προλεταριάτου, την οποία χρειάζονταν κι επιζητούσαν τόσο η σταλινική αντεπαναστάση όσο και ο ρεπουμπλικανικός ρεφορμισμός, προκειμένου να

αφοπλίσουν την απειλή των επιτροπών άμυνας της CNT που αιωρούνταν πάνω από τους αστικούς θεσμούς. Επίσης, προκειμένου να εξαπολύσουν μια επιλεκτική καταστολή που περιελάμβανε την ενσωμάτωση των ανώτερων επιτροπών στον κρατικό μηχανισμό και την εξουδετέρωση των επαναστατών.

Ο αντιφασισμός υπήρξε κατά τη δεκαετία του '30 η μεγαλύτερη νίκη του φασισμού. Η αιματοβαμμένη ενότητα όλων των αντιφασιστών προκειμένου να νικήσουν τον φασισμό και να υπερασπιστούν τη δημοκρατία σήμαινε για το εργατικό κίνημα την αποκήρυξη των ίδιων του των αρχών, καθώς κι ενός προλεταριακού επαναστατικού προγράμματος, των επαναστατικών κατακτήσεων, των πάντων...

Ήταν αυτή η προσκόλληση στο αντιφασιστικό πρόγραμμα (δηλαδή στην υπεράσπιση της καπιταλιστικής δημοκρατίας) που εξηγεί το γιατί και το πώς οι ίδιοι οι επαναστάτες ηγέτες του χθες μετατράπηκαν μερικούς μήνες αργότερα σε υπουργούς, πυροσβέστες, γραφειοκράτες και αντεπαναστάτες. Ήταν η CNT αυτή που παρήγαγε υπουργούς κι οι συγκεκριμένοι υπουργοί δεν πρόδιδαν τίποτα και κανέναν· απλώς ασκούσαν πιστά τα καθήκοντά τους με τον καλύτερο τρόπο που ήξεραν.

Η εξέγερση του Μαΐου υπήρξε καρπός της αντίστασης των επιτροπών άμυνας ενόψει του επερχόμενου και αναμενόμενου χτυπήματος από τις στρατιωτικές δυνάμεις του αντεπαναστατικού μπλοκ του PSUC, του ERC και της κυβέρ-

νησης της Ζενεραλιτάτ, καθώς και της πρόκλησης που αποτελούσε η εντολή εφόδου στο κτίριο των Τηλεπικοινωνιών. Επιπλέον, αποτελούσε κομμάτι της σταλινικής στρατηγικής για την επίτευξη ενός ισχυρού Κράτους, ικανού να κερδίσει τον πόλεμο με τον φασισμό. Ο αφοπλισμός και η αποδυνάμωση της CNT αποτελούσε μια στρατηγική ανάγκη για το PSUC, η πρώτη πράξη της οποίας είχε διαδραματιστεί στη Μπελβέρ με τη δολοφονία του Αντόνιο Μαρτίν (Antonio Martín).

Ο Μάιος του '37 δεν έπεσε από τα σύννεφα, αλλά υπήρξε καρπός της αντίστασης απέναντι στη διάλυση των περιπολιών ελέγχου και στη στρατιωτικοποίηση των πολιτοφυλακών και κυρίως της αντίστασης των εργατών σε κάθε μία από τις επιχειρήσεις, που γινόταν με έναν εντελώς αποκομμένο τρόπο, σ' έναν αγώνα για την εμβάθυνση και τον έλεγχο της διαδικασίας κοινωνικοποίησης της καταλανικής οικονομίας απέναντι στην προσπάθεια εξουδετέρωσης των «κατακτήσεων του Ιουλίου». Επειδή η επίθεση με στόχο την «εξομάλυνση» από μεριάς της Ζενεραλιτάτ, που είχε ως πρόσχημα την εφαρμογή των Διαταγμάτων του Σ'Αγκαρό (ΣΤΜ: σειρά φορολογικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων από την τοπική κυβέρνηση), τα οποία είχαν εγκριθεί από τον Ταραντέγιας (ΣΤΜ: Josep Tarradellas, υπουργός Οικονομικών της Ζενεραλιτάτ) τον Ιανουάριο του 1937, στην πραγματικότητα σήμαινε το τέλος της επανάστασης και τον απόλυτο έλεγχο της καταλανικής οικονομίας

από την κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ.

Η εξέγερση των επιτροπών άμυνας ξανά

Η ηγετική θέση του Χουλιάν Μερίνο (Julían Merino) στην πρωινή συνάντηση των ανώτερων επιτροπών στις 4 Μαΐου 1937, η συγκρότηση μιας μυστικής επαναστατικής επιτροπής από τη CRTC και δύο αγωνιστικών επιτροπών προκειμένου να οξύνουν τη σύγκρουση στον δρόμο, όλα αυτά υπήρξαν αναμφίβολα μια προσπάθεια περασματος στην επίθεση, η οποία απέτυχε λόγω της ραδιοφωνικής έκκλησης για

παύση του πυρός που πραγματοποιήσαν το απόγευμα της ίδιας μέρας ο Γκαρσία Ολιβέρ και η Φεντερίκα Μοντσένι. Το συγκεκριμένο επιθετικό και παράτολμο εγχείρημα υπογραμμίζει απλώς ακόμα περισσότερο, λόγω και της άμεσης αποτυχίας του, τον κατά κύριο λόγο αμυντικό χαρακτήρα της εργατικής εξέγερσης του Μαΐου του '37.

Η εξέγερση που εκδηλώθηκε από τις 3 μέχρι τις 7 Μαΐου έγινε κατά κύριο λόγο στη Βαρκελώνη, παρόλο που υπήρχαν σημαντικά προηγούμενα τόσο στο σύ-

νολο της επικράτειας της Καταλονίας όσο και στην περιφέρεια της Βαλένθια, ενώ ο αντίκτυπος της οδήγησε σε πανομοιότυπα γεγονότα (σε περιπτώσεις με εκπληκτική ομοιότητα) σε πολυάριθμες πόλεις της Καταλονίας όπως στις: Ταραγόνα, Ρέους, Τορτόσα, Αμπόστα, Λιέιδα, Ζιρόνα, Καδακές, Μανλιέου, Μπικ, Μπιζάουρα ντε Τερ, Μοντεσκιού, Λα Φάργκα ντε λας Γιόσες, Βιλαφράνκα ντελ Πενεντές, Σίτσες κλπ. Σε κάθε περίπτωση, η εξέγερση του Μαΐου δεν ξεπέρασε ποτέ τα σύνορα της Καταλονίας.

Επίθεση τον Ιούλιο και άμυνα τον Μάιο

Ο Ιούλιος του 1936 υπήρξε μια εξέγερση επιθετικού χαρακτήρα ενάντια στο στρατιωτικό-φασιστικό πραξικόπημα· τα Γεγονότα του Μαΐου του 1937 αποτέλεσαν μια εξέγερση αμυντικού χαρακτήρα ενάντια στην προσπάθεια ανατροπής που είχαν σχεδιάσει οι σταλινικοί, οι εθνικιστές και η Ζενεραλιτάτ. Η σύγκριση ανάμεσα σε αμφότερες τις εξεγέρσεις δεν αφήνει αμφιβολίες σχετικά τα κύρια χαρακτηριστικά τους: επιθετικού χαρακτήρα αυτή του Ιουλίου του '36 και αμυντικού χαρακτήρα αυτή του Μαΐου του '37.

Οι επιτροπές άμυνας ξεκίνησαν μια εξέγερση αμυντικού χαρακτήρα ενάντια στον σταλινισμό και στην αστική κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ σε πείσμα των οργανώσεών τους και χωρίς τους ηγέτες τους, δεν μπόρεσαν ωστόσο να συνεχίσουν τη σύγκρουση μέχρι το τέλος χωρίς τις οργανώσεις τους και ενάντια στους ηγέτες τους. Όπως τον

Ιούλιο του 1936 έτσι και τον Μάιο του 1937 αυτό που έλειψε ήταν μια επαναστατική οργάνωση με βαρύτητα και κύρος, ικανή να υπερασπιστεί τα ακρατικά ιδανικά, να καταστρέψει το Κράτος και να επιβάλλει μια κοινωνική εναλλακτική απέναντι στον καπιταλισμό και τις κρατικές δομές.

Υπό τη συγκεκριμένη οπτική γωνία, ο Μάιος του '37, παρόλο που αναμφίβολα υπήρξε απότοκο της αυξανόμενης δυσαρέσκειας λόγω της αύξησης των τιμών, της έλλειψης παροχών, του αγώνα στους κόλπους των επιχειρήσεων για την κοινωνικοποίηση της οικονομίας και για τον εργατικό έλεγχο, της κλιμάκωσης της προσπάθειας της Ζενεραλιτάτ να αφοπλίσει τα μετόπισθεν και να αναλάβει τον έλεγχο της δημόσιας τάξης κλπ., αποτέλεσε κατά κύριο λόγο την αναγκαία ήττα σε ένοπλο επίπεδο του προλεταριάτου, την οποία χρειαζόταν η αντεπανάσταση προκειμένου να σφραγίσει οριστικά την πιθανότητα της οποιασδήποτε επαναστατικής απειλής που αιωρούνταν πάνω από τους αστικούς και ρεπουμπλικανικούς θεσμούς.

Τα διδάγματα

Τα διδάγματα που πρέπει να αντλήσουμε προφανώς είναι αφενός, η ανάγκη της ολοκληρωτικής καταστροφής του Κράτους και της διάλυσης των κατασταλτικών σωμάτων του και αφετέρου, η εφαρμογή του προγράμματος της κοινωνικής επανάστασης του προλεταριάτου. Οι αναρχικοί που ήταν οργανωμένοι στην ομάδα των Φίλων του Ντουρούτι θεώρησαν σημαντικό σχετι-

κά με το τελευταίο τη συγκρότηση ενός Επαναστατικού Συμβουλίου (Junta Revolucionaria), το οποίο θα αποτελούνταν από όλες εκείνες τις οργανώσεις που είχαν συμμετάσχει στις επαναστατικές μάχες που δόθηκαν στους δρόμους τον Ιούλιο του 1936, αποκλείοντας οποιοδήποτε είδος συνεργασίας με τους σταλινικούς, με τις αστικές οργανώσεις ή με το Κράτος. Ο Μάιος του 1937 υπήρξε απότοκο των λαθών που έγιναν τον Ιούλιο του 1936.

Είναι αλήθεια ότι, χωρίς την κατάληψη της εξουσίας από το προλεταριάτο, δηλαδή χωρίς την καταστροφή της εξουσίας της αστικής τάξης και του Κράτους της, η κολεκτιβοποίηση θα αποτύγχανε κι όλες οι κολεκτίβες θα βρίσκονταν σε μια σχέση εξάρτησης και αλλοίωσης του χαρακτήρα τους· ωστόσο, είναι επίσης αλήθεια ότι η απαλλοτρίωση της αστικής τάξης, με όλους τους περιορισμούς της, υπήρξε καρπός του επαναστατικού προλεταριακού κινήματος του Ιουλίου.

Το κύριο δίδαγμα από την επαναστατική συνθήκη που ήταν υπαρκτή στη Βαρκελώνη (και σχεδόν σε ολόκληρη την Καταλονία, σε μέρος της Αραγονίας και της περιφέρειας της Βαλένθια) είναι η αναπότρεπτη ανάγκη μιας πρωτοπορίας που θα υπερασπιστεί το επαναστατικό πρόγραμμα του προλεταριάτου, τα δύο πρώτα βήματα του οποίου είναι η ολοκληρωτική καταστροφή του Κράτους και η εγκαθίδρυση ενός Επαναστατικού Συμβουλίου, όπως πρότειναν οι Φίλοι του Ντουρού-

τι. Αυτό το Επαναστατικό Συμβούλιο αποτελεί έναν νέο φορέα, πέρα από την πολιτική και πέρα από τα κόμματα, ο οποίος είναι οργανωμένος σε εργατικά συμβούλια κι ο οποίος πρέπει να έρθει αντιμέτωπος με την αναπόφευκτη αντεπαναστατική βία, καταστρέφοντας τις κρατικές δομές όπως ακριβώς έκανε με κάποιες εκκλησίες: αφήνοντας απείραχτα μόνο το καμπαναριό και το οικόπεδο.

Η εξουσία υπήρξε πάντοτε η πλήρης ικανότητα να αποφασίζουμε συλλογικά σχετικά με τα σημαντικά ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινή μας ζωή. Για το προλεταριάτο δεν υπάρχει ελευθερία χωρίς προλεταριακή εξουσία, δηλαδή χωρίς Κράτος, χωρίς αστυνομίες, χωρίς στρατούς, χωρίς σύνορα, χωρίς υπεραξία, χωρίς μισθωτή εργασία...

Η ακαδημαϊκή ιστοριογραφία

Η ακαδημαϊκή ιστοριογραφία, είτε είναι από το σταλινικό στρατόπεδο, είτε από το σοσιαλδημοκρατικό, είτε από το εθνικιστικό, προσπαθεί να κάνει της μόδας μια ενδιαφέρουσα ερμηνεία για τον Μάιο του '37, η οποία έγκειται σ' ένα είδος δυσαρέσκειας για την κρίση και την αδελφοκτόνο ρήξη στις τάξεις του αντιφασισμού.

Δεν μπορούμε να καταλάβουμε τα Γεγονότα του Μαΐου του 1937 αν δεν γίνει κατανοητό το γεγονός πως οι επαναστάτες εργάτες της Βαρκελώνης δεν αγωνίζονταν για κάποια αστική Δημοκρατία ή για ένα δημοκρατικό Κράτος. Οι επαναστατικές επιτροπές γειτονιάς,

οι οποίες προέκυψαν από τη νίκη των επιτροπών άμυνας επί του στρατού των στασιαστών και του φασιστικού πραξικοπήματος, αγωνίζονταν μέσα σ' έναν ταξικό πόλεμο για την κοινωνική επανάσταση και για έναν καινούριο κόσμο. Μάχονταν για την καταστροφή του Κράτους, αντικαθιστώντας όλες τις λειτουργίες του, απαλλοτριώνοντας εργοστάσια και ιδιοκτησίες της αστικής τάξης, φτιάχνοντας έναν στρατό πολιτοφυλάκων από εθελοντές, αναλαμβάνοντας την πολιτική, κοινωνική και οικονομική διαχείριση μιας πόλης με περισσότερους από 1.000.000 κατοίκους. Κι αυτό η εθνικιστική, σοσιαλδημοκρατική, φασιστική, ρεφορμιστική, αριστερίστικη, δεξιά ή σταλινική μεταϊστορία δεν μπορεί ούτε να το κατανοήσει ούτε να το συλλογιστεί.

Από τη σκοπιά αυτής της απλής θεώρησης, δηλαδή ότι οι επιτροπές γειτονιάς αγωνίζονταν για την επανάσταση, φτάνουμε αναπόφευκτα στους παρακάτω συλλογισμούς:

A. Τον Ιούλιο του 1936 το ουσιώδες ζήτημα δεν ήταν η κατάληψη της εξουσίας από μια μειοψηφία αναρχικών ηγετών, αλλά ο συντονισμός, η προώθηση και η θεμελίωση της καταστροφής της εξουσίας του Κράτους από τις επιτροπές.

Οι επαναστατικές επιτροπές γειτονιάς (και κάποιες από τις τοπικές επιτροπές) ούτε έκαναν την επανάσταση ούτε μόλις είχαν κάνει την επανάσταση: ήταν η ίδια η κοινωνική επανάσταση.

Η καταστροφή του Κράτους από τις

επαναστατικές επιτροπές αποτελούσε ένα πολύ συγκεκριμένο και πραγματικό εγχείρημα, καθώς αυτές οι επιτροπές θα αναλάμβαναν όλες τις λειτουργίες που εξασκούσε το Κράτος πριν από τον Ιούλιο του 1936. Κι αυτό είναι το μεγάλο δίδαγμα της επανάστασης του 1936: η πρωταρχική ανάγκη καταστροφής του Κράτους.

B. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου, το πολιτικό σχέδιο του κρατικού αναρχισμού, ο οποίος συγκροτήθηκε ως ακόμα ένα αντιφασιστικό κόμμα, χρησιμοποιώντας μεθόδους ταξικής συνεργασίας και κυβερνητικής συμμετοχής, γραφειοκρατικά οργανωμένος με κύριο στόχο να κερδίσει τον πόλεμο με τον φασισμό, απέτυχε παταγωδώς σε όλα τα επίπεδα: το κοινωνικό κίνημα, όμως, του επαναστατικού αναρχισμού, το οποίο οργανώθηκε σε επαναστατικές επιτροπές γειτονιάς, σε τοπικές επιτροπές, σε επιτροπές εργατικού ελέγχου, σε επιτροπές άμυνας κλπ., αποτέλεσε την εμβρυακή κατάσταση μιας εργατικής εξουσίας που έφτασε σε επίπεδα οικονομικής διαχείρισης, επαναστατικών λαϊκών πρωτοβουλιών και προλεταριακής αυτονομίας, που ακόμα και σήμερα φωτίζουν και αναγγέλλουν ένα μέλλον ριζικά διαφορετικό από την καπιταλιστική βαρβαρότητα, τον φασιστικό τρόμο ή τη σταλινική σκλαβιά.

Συμπεράσματα

Για πρώτη φορά στην ιστορία διαδραματίστηκε μια εξέγερση που ξεκίνησε και διατηρήθηκε ενάντια στη θέληση των ηγετών στους οποίους ανήκε η

συντριπτική πλειοψηφία των εξεγερμένων. Ωστόσο, όπως είχε πει κι ο Ισπανός αναρχοσυνδικαλιστής Μανουέλ Εσκόρσα (Manuel Escorza), παρόλο που μια εξέγερση μπορεί να είναι προϋόν αυτοσχεδιασμού, δεν συμβαίνει το ίδιο με την επικράτησή της· και πόσο μάλλον από τη στιγμή που όλες οι αντιφασιστικές εργατικές οργανώσεις έδειξαν την εχθρότητά τους απέναντι στο επαναστατικό προλεταριάτο: από την UGT μέχρι τις ανώτερες επιτροπές της CNT.

Οι ανώτερες επιτροπές κατέληξαν να παίζουν διπλό παιχνίδι, επιτρέποντας τον σχηματισμό μιας μυστικής Επαναστατικής Επιτροπής της CNT (Μερίνο), την ίδια στιγμή που συγκροτούνταν μια αντιπροσωπεία (Σαντιγιάν) για να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις στο Μέγαρο της Ζενεραλιτάτ. Σύντομα, όμως, θυσίασαν το χαρτί της εξέγερσης για τους άσους της κατάπαυσης του πυρός, εξασφαλίζοντας έτσι το μέλλον τους ως γραφειοκράτες.

Η UGT και η CNT, η κυβέρνηση της Ζενεραλιτάτ και το ERC, οι σταλινικοί και οι ανώτερες επιτροπές, όλοι μαζί έφεραν τον υπέροχο στρατιωτικό θρίαμβο της εξέγερσης στα μέτρα τους (Μερίνο, Ρεμπούλ), μετατρέποντάς τον σε μια φρικτή πολιτική ήττα. Όλοι μαζί, με διαφορετικό ωστόσο τρόπο, προκειμένου να παίξει αποτελεσματικά ο καθένας τον ρόλο του. Οι σταλινικοί και οι ρεπουμπλικάνοι απευθείας στα οδοφράγματα της αντεπανάστασης. Οι αναρχοσυνδικαλιστές και τα μέλη

του ΡΟUM στην αμφισημία του θέλω και δεν μπορώ· του είμαι, αλλά σταματάω να είμαι· οι πρώτοι προτείνοντας τη λήξη του αγώνα και την εγκατάλειψη των οδοφραγμάτων· οι δεύτεροι μέσω του «θαρραλέου» μιμητισμού των πρώτων.

Μόνο δύο μικρές οργανώσεις, η ομάδα των Φίλων του Ντουρούτι και ο Μπολσεβίκικος-Λενινιστικός Τομέας της Ισπανίας (Sección Bolchevique-Leninista de España), προσπάθησαν να αποφύγουν την ήττα και να δώσουν κάποιους συγκεκριμένους στόχους στην εξέγερση. Το επαναστατικό προλεταριάτο της Βαρκελώνης, το οποίο ήταν κατά βάση αναρχικό, αγωνίστηκε για την επανάσταση, ακόμα και κόντρα στις οργανώσεις και στους ηγέτες του, σε μια μάχη που είχε χάσει ήδη από τον Ιούλιο του 1936, τη στιγμή ακριβώς που άφησε άθικτο τον κρατικό μηχανισμό.

Υπάρχουν, ωστόσο, χαμένες μάχες που πρέπει να δοθούν προς όφελος των μελλοντικών γενεών, χωρίς κάποιον άλλον στόχο παρά να αποδείξουν το ποιος είναι ποιος, να προειδοποιήσουν τον διπλανό στο οδόφραγμα για το πού βρίσκεται, να υποδείξουν το πού βρίσκονται τα ταξικά σύνορα και το ποιος είναι ο δρόμος που πρέπει να ακολουθήσουμε καθώς και τα λάθη που πρέπει να αποφύγουμε.

Αγκουστίν Γκιγιαμόν,
ιστορικός εξειδικευμένος στο
ελευθεριακό κίνημα

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΟΥ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΑΦΙΕΣ

*ΣΤΕ: Τους προηγούμενους μήνες σημειώθηκε μια σειρά δυναμικών εξεγέρσεων από την κοινωνική βάση σε διάφορες χώρες, όπως για παράδειγμα στο Νεπάλ και την Ινδονησία. Αντίστοιχα γεγονότα –όχι με την ίδια ένταση προφανώς– σημειώθηκαν και στο Περού, συνέχεια των διαδηλώσεων των τελευταίων τριών χρόνων ενάντια στη διαφθορά, την κοινωνική αδικία και τη διασύνδεση του Κράτους με τη μαφία, όπου στις 15 Οκτωβρίου έχασε τη ζωή του κι ένα άτομο, ενώ υπήρξαν δεκάδες τραυματίες λόγω της καταστολής. Το παρακάτω κείμενο αποτελεί μια ανάλυση για τη εγχώρια κατάσταση στο Περού και δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα *Redes Libertarias*.*

Ως κοινωνικές οργανώσεις και ως άτομα καταγγέλλουμε το γεγονός ότι η αστυνομική καταστολή που ασκήθηκε από την κυβέρνηση της χώρας στοίχισε τη ζωή ενός ανθρώπου: του συντρόφου από τη σκηνή της χιπ-χοπ, γνωστού ως Trnko. Επιπλέον, προκάλεσε τον τραυματισμό πολλών ατόμων, καθώς και ενός νεαρού προκαλώντας του εγκεφαλική βλάβη, ο οποίος βρίσκεται σήμερα σε κώμα.

Η αστυνομία αρχικά αρνήθηκε ότι η δολοφονία, η οποία καταγράφηκε σε βίντεο, διαπράχθηκε από μυστικό πράκτορα των ειδικών δυνάμεων. Ωστόσο, μετά την παρουσίαση των αποδεικτικών στοιχείων, ο ίδιος ο διευθυντής της αστυνομίας αναγνώρισε ότι ο υπεύ-

θυνοσ ήταν πράγματι αστυνομικός, μέλος της Διεύθυνσης Εγκληματολογικών Ερευνών, αν και προσπάθησε να το δικαιολογήσει λέγοντας ότι «δεν ήταν μέρος του σχεδιασμού της επιχείρησης», χωρίς να δώσει περαιτέρω εξηγήσεις.

Ο πρόεδρος του περουβιανού κοινοβουλίου, Φερνάντο Ροσπιλιόσι (Fernando Rospigliosi), αναφέρθηκε περιφρονητικά στον Trnko, αποκαλώντας τον *terruco* (όρος που χρησιμοποιείται στο Περού για να στιγματίσει και να ποινικοποιήσει τους πολίτες που κατηγορούνται για τρομοκρατία, ειδικά εκείνους που συμμετείχαν ή συμπαθούσαν το Φωτεινό Μονοπάτι στις δεκαετίες του '80 και του '90). Ούτε η εκτελεστική ούτε η νομοθετική εξουσία ανέλαβαν την οποιαδήποτε ευθύνη. Αντίθετα, εξέφρασαν απλώς την «ανησυχία» τους για τους αστυνομικούς που υπέστησαν ελαφρείς τραυματισμούς κατά τη διάρκεια της καταστολής.

Παρ' όλα αυτά, οι διαδηλώσεις συνεχίζονται –και θα συνεχίσουν–, καθώς προωθούνται από νέους και από πολίτες που απορρίπτουν την κατάληψη της κρατικής εξουσίας και των κύριων θεσμών της περουβιανής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας από τη μαφία. Σε αυτό προστίθεται η όξυνση του οργανωμένου εγκλήματος στη Λίμα και σε άλλες περιοχές, η οποία έχει στοιχίσει πολλές ζωές μέσω εκβιασμών σε οδηγούς των δημόσιων μέσων μεταφοράς, σε εμπόρους και σε μικρούς

επιχειρηματίες.

Ο σημερινός πρόεδρος του Περού, Χοσέ Χερί (José Jerí), αντιμετωπίζει κατηγορίες για βιασμό και για άλλα πολιτικά σκάνδαλα. Ανέλαβε την εξουσία μετά την παραίτηση της προέδρου Ντίνα Μπολουάρτε (Dina Boluarte), η οποία με τη σειρά της ανέλαβε το αξίωμα μετά την απομάκρυνση του πρώην προέδρου Πέδρο Καστίγιο (Pedro Castillo), ο οποίος προερχόταν από την αριστερά και η παρουσία του οποίου ενοχλούσε βαθιά την ακροδεξιά του Περού.

Από το 2022 οι διαδηλώσεις έχουν αφήσει πίσω τους δεκάδες θανάτους, εκατοντάδες τραυματίες και πολυάριθμες αυθαίρετες φυλακίσεις. Οι πολιτικές διώξεις συνεχίζονται και μέχρι στιγμής δεν υπάρχει δικαίωση ούτε κάποια αποζημίωση για τα θύματα. Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η δυσανάλογη χρήση βίας από την αστυνομία έχουν γίνει χαρακτηριστικό γνώρισμα των τελευταίων ετών για την κυβέρνηση στο Περού. Οι δικαστικές διαδικασίες για τη διαλεύκανση αυτών των υποθέσεων προχωρούν με αργό ρυθμό, δεικνύοντας την ατιμωρησία.

Το συγκεκριμένο σκηνικό έχει επιδεινωθεί καθώς πλησιάζουν οι νέες εκλογές, στις οποίες η ακροδεξιά και ένα τμήμα της συνασπισμένης αριστερής έχουν εγκαταλείψει τις διακηρύξεις τους και έχουν συγχωνευθεί με πολιτικές μαφίες που ελέγχουν πολλαπλά κρατικά ιδρύματα, εξασφαλίζοντας τη διατήρησή τους στην εξουσία.

Η περουβιανή αντιπροσωπευτική δημοκρατία διανύει τη μεγαλύτερη κρίση της ιστορίας της, ενώ οι πολίτες κινητοποιούνται ενάντια στη δομική διαφθορά και το κύμα εγκληματικότητας που εμπλέκει τμήματα της αστυνομίας και της πολιτικής τάξης.

Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα, οι κοινωνικές οργανώσεις και τα συνειδητοποιημένα άτομα πρέπει να αυτοοργανωθούν προκειμένου να ασκήσουν πίεση στα πολιτικά κόμματα, ανεξαρτήτως ιδεολογίας, καθώς και στην κεντρική κυβέρνηση, προς υπεράσπιση της ασφάλειας, της αξιοπρέπειας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Την ίδια στιγμή, είναι επείγον να δημιουργηθούν χώροι αυτοφροντίδας και αλληλοβοήθειας, διότι το Κράτος,

ως μηχανισμός ελέγχου και βίας, δεν θα ανταποκριθεί στο καλό του λαού. Θα φροντίσει μόνο τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου και εκείνων των ατόμων που προστατεύονται από την ψευδονομιμότητα προκειμένου να διατηρήσουν την εξουσία και τον πλούτο τους.

Ο περουβιανός λαός αξίζει μια αξιοπρεπή ζωή και ένα μέλλον χωρίς φόβο. Ελπίζουμε ότι η κατάσταση της χώρας θα βελτιωθεί και ότι μέσω της αυτοοργάνωσης, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας, θα μπορέσουμε να χτίσουμε ένα Περού όπου η δικαιοσύνη δεν θα αποτελεί προνόμιο, αλλά συλλογική πρακτική.

Ο ΧΟΣΕ ΜΟΥΧΙΚΑ ΚΑΙ Η ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΗ ΕΛΞΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΚΑΛΟΥΣ» ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ (ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΑΝΑΡΧΙΚΟΥΣ)

Τα κατοπινά γεγονότα έδειξαν για κάθε νέο εγχείρημα πόσο επιζήμια ήταν η αυταπάτη της αφελούς εμπιστοσύνης στους καλούς τυράννους. Πόσες φορές όμως έπρεπε να ανανεωθεί αυτή η αυταπάτη υπό διαφορετικές μορφές, αρχικά με την κοινοβουλευτική μοναρχία, ύστερα με τη ρεπουμπλικανική αστική τάξη και τώρα τελευταία με τους κρατικούς σοσιαλιστές, οι οποίοι δεσμεύτηκαν, υπό τη διαδοχική πίεση του λαϊκού ερεθίσματος, να πραγματώσουν το ιδεώδες της ελευθερίας και της ισότητας των πολιτών. Αυτούς τους θησαυρούς δεν πρόκειται να μας τους δώσουν ποτέ, πρέπει να τους κατακτήσουμε εμείς οι ίδιοι!

*Ελιζέ Ρεκλί,
Ο Άνθρωπος και η Γη, 1909*

Πάρτε τον πιο ριζοσπάστη επαναστάτη, βάλτε τον στον θρόνο της Ρωσίας και δώστε του μια δικτατορική εξουσία – αυτή την ψευδαίσθηση των νεοφώτιστων επαναστατών μας – και μέσα σ' έναν χρόνο θα έχει γίνει χειρότερος κι από τον ίδιο τον αυτοκράτορα.

Μιχαήλ Μπακούνιν

Έχω ακούσει κι έχω δει άπειρα άρθρα γραμμένα από ελευθεριακούς συντρόφους και συντροφισσες που βγάζουν μια συγκίνηση για τον Χοσέ Μουχίκα, ο οποίος ήταν πρόεδρος στη χώρα μου, την Ουρουγουάη.

Και μου έχουν προκαλέσει ανησυχία, καθώς πιστεύω ότι παρόλο που ο αναρχισμός εμπεικλείει διαφορετικές μορφές σκέψης, θεωρούσα παρ' όλα αυτά ότι ένα από τα όρια ως προς αυτό αποτελούσαν το Κράτος και οι διαχειριστές του.

Όχι όμως, ο Μουχίκα έχει προκαλέσει εντύπωση για το γεγονός ότι ήταν ο «φτωχότερος πρόεδρος στον κόσμο», παρόλο που στην τελευταία φορολογική του δήλωση (2015)¹ δηλώνει μια περιουσία ύψους 300.000 δολαρίων ΗΠΑ, χωρίς σ' αυτή να υπολογίζεται η περιουσία της συζύγου του, Λουσία Τοπολάνσκι (Lucía Topolansky)... Όπως είπε κι ένας σύντροφος: «άμα είναι έτσι, αξίζει να είσαι φτωχός!».

Όπως ανέφερε κι ένας δημοσιογράφος της αριστεράς σ' ένα ραδιοφωνικό πρόγραμμα πριν από έξι χρόνια,² ο Μουχίκα δημιούργησε μια περσόνα και το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου – συμπεριλαμβανομένων συντρόφων και συντροφισσών – τον πίστεψε.

Μια περσόνα που αφορμάται από

1. <https://www.infobae.com/2015/04/23/1724323-mujica-declaro-un-patrimonio-us300-mil-dejar-la-presidencia/>

2. <https://www.youtube.com/watch?>

πραγματικά γεγονότα, καθώς υπήρξε αντάρτης πόλης με τους Τουπαμάρος κι ένας από τους διάσημους «ομήρους» της δικτατορίας, οι οποίοι πέρασαν απάνθρωπες καταστάσεις – και δεν ήταν οι μοναδικοί, οι περισσότεροι τα πέρασαν αυτά, υπάρχουν πολλά βιβλία κι ακόμα και ταινίες που αποτυπώνουν εκείνον τον Γολγοθά που έζησαν όλοι αυτοί.

Παρόλο που ήταν μια δευτερεύουσα προσωπικότητα στους κόλπους του MLN (Κίνημα Εθνικής Απελευθέρωσης, Τουπαμάρος), ύστερα από τον θάνατο του Ραούλ Σεντίκ (Raúl Sendic), πατέρα και πρωτοπόρου του Κινήματος, έγινε το κύριο σημείο αναφοράς –μαζί με τον Ε. Ερνάντες Ουιδόμπρο (E. Fernández Huidobro), ο οποίος δυστυχώς ανέλαβε τον ρόλο του υπουργού Άμυνας– της «ριζοσπαστικής» αριστεράς στις τάξεις του Διευρυμένου Μετώπου (Frente Amplio, στο εξής FA), του συνασπισμού της αριστεράς που γεννήθηκε το 1971.

Μερικοί πρώην Τουπαμάρος έφυγαν από το FA –όπως ο Χόρχε Σαμπάλσα (Jorge Zabalza) και η Μαρία Τοπολάνσκι (María Topolansky)³, δίδυμη αδερφή της Λουσία– παραμένοντας ενεργοί και αγωνιζόμενοι έξω από τους κόλπους του κόμματος με οξείες κριτικές ενάντια στις κυβερνήσεις του συνασπισμού της αριστεράς.

Η μετεωρική πολιτική του καριέρα ξεκίνησε από μικρές ριζοσπαστικές ομάδες που προσαρμόζονταν σταδιακά στην κεντρική ιδεολογία του FA, αφήνοντας πίσω τους τις πιο ριζοσπαστικές ιδέες.

Μόλις βρέθηκε στην προεδρία, ανέπτυξε μια οικονομική πολιτική που συνέχιζε στο σύνολό της αυτή του Ταμπάρε Βάσκες (Tabaré Vázquez) –του προηγούμενου προέδρου του FA–, η οποία βασιζόταν στην παραχώρηση του πλούτου της χώρας. Έτσι, προχώρησε στη μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση γης στην ιστορία, δίνοντάς τη σε ξένα κεφάλαια,⁴ σε μια πο-

3. <https://www.subrayado.com.uy/maria-topolansky-critico-su-hermana-y-mujica-el-los-no-fueron-el-hueso-n946907>

4. https://www.sudestada.com.uy/articleId__8de24215-7365-44b7-8cdc-130bcb-f17e8c/10893/Detalle-de-Noticia

λιτική «υπερχειλίση» και φτηνής πίστωσης για την κατανάλωση, βασιζόμενος στο γεγονός ότι οι πλούσιοι θα δίνουν δουλειά στους φτωχούς, καταπατώντας ακόμα και τα περιβαλλοντολογικά δικαιώματα,⁵ με αποτέλεσμα τη μόλυνση του νερού και της γης από τις φυτείες σόγιας⁶ και την εγκατάσταση κάδων απορριμμάτων με υπέρμετρες κρατικές επενδύσεις σχετικά με τη διαχείρισή τους μέσα από μυστικές συμβάσεις.⁷

Σε άλλα πεδία, έχοντας δυσανεχθεί με κάποια συνδικάτα που δεν σταμάτησαν να μιλούν –κυρίως αυτό των εκπαιδευτικών– δεν είχε κανέναν δισταγμό να δηλώσει ότι: «Πρέπει να μαζευτούμε και να διαλύσουμε αυτά τα σωματεία, δεν μένει άλλη λύση. Μακάρι να καταφέρουμε να τα βγάλουμε από τη μέση».⁸ Στο ζήτημα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από την άλλη, έδωσε εντολή σ' έναν βουλευτή του κόμματός του να μην παραβρεθεί στο κοινοβούλιο (το 2011), ενώ χρειαζόταν η ψήφος του για την ακύρωση του Νόμου Λήξης της Ισχύος (νόμος που παρέχει αμνηστία στους στρατιωτικούς της δικτατορίας), παρόλο που ο συγκεκριμένος βουλευτής, ο Βίκτορ Σεμπρόνι (Víctor Semproni), δήλωνε συνεχώς ότι αυτό υπήρξε μια προσωπική απόφαση...⁹

Προηγουμένως, κατά το δεύτερο δημοψήφισμα για την κατάργηση του συγκεκριμένου νόμου (2009), υπήρχαν παρατάξεις (συμπεριλαμβανομένης κι αυτής του Μουχίκα) που δεν στήριξαν το ψηφοδέλτιο του ΝΑΙ, γεγονός που οδήγησε σε ένα αποτέλεσμα της τάξης του 48% υπέρ της κατάργησης, το οποίο προφανώς ήταν ανεπαρκές.

Υποδέχτηκε πέντε κρατούμενους από το Γκουαντάναμο ως ένα είδος ανθρωπιστικής συνεισφοράς,¹⁰ ωστόσο με τον καιρό θα δήλωνε: «Εγώ για να πουλήσω μερικά κιλά πορτοκάλια στις ΗΠΑ, έπρεπε να αναλάβω πέντε τρελούς από το Γκουαντάναμο».¹¹

Τέλος, θα μπορούσα να συνεχίσω με άπειρα παραδείγματα για κάτι που θεωρώ ότι είναι ξεκάθαρο για τις αναρχικές και τους αναρχικούς, απλώς και μόνο όταν ξέρουν ότι κάποιος είναι πολιτικός, πόσο μάλλον όταν φτάνει να γίνεται πρόεδρος... Κάτι που σημαίνει ότι για να φτάσει εκεί, έχει περάσει από αναρίθμητες θέσεις, από άπειρα μονοπάτια διαφθοράς κλπ.

Ο Μουχίκα –όπως και ο Ταμπάρε Βάσκες– συνέχισε μια πολιτική γραμμή που εγκαινιάστηκε από τον Λίμπερ Σερένι (Líber Seregni) το 1984 –με το τέλος της

5. <https://www.youtube.com/watch?v=ip0KdvEwTY&t=53s>

6. <https://infloridauy.wordpress.com/2013/03/30/uruguay-esta-sufriendo-una-epidemia-de-cancer/>

7. <https://movusuruguay.blogspot.com/2024/04/llevara-900-anos-recuperar-lo-gastado.html>

8. <https://www.busqueda.com.uy/Secciones/Vazquez-declaro-esencial-la-educacion-apoyado-por-los-lideres-del-Frente-Amplio-y-colmado-por-el-accionar-de-los-sindicatos-uc22776>

9. <https://laprensa.com.uy/informaci%25C3%25B3n/politica/23647-el-mandato-del-fa-no-me-puede-imponer-a-mi-hacer-algo-para-lo-que-no-tengo-facultades->

10. <https://www.gub.uy/presidencia/comunicacion/noticias/mujica-dijo-ayudara-desmantelar-verguenza-humana-sin-afectar-seguridad-pais>

11. <https://www.subrayado.com.uy/mujica-para-vender-naranjas-eeuu-tuve-que-ban-car-5-locos-guantanamo-n55845>

δικτατορίας–, όταν ο τελευταίος συμφώνησε με τους στρατιωτικούς για τη «συντεταγμένη» αποχώρησή τους και για την ασυλία τους. Αντίστοιχα, δημιούργησε μια σχέση εξάρτησης των κοινωνικών κινημάτων με τις επιταγές του Διευρυμένου Μετώπου. Ενός καπιταλιστικού FA, που δεν επιζητά δομικές αλλαγές και το οποίο αποτελεί λειτουργικό στοιχείο του συστήματος – με τον Μουχίκα να το υπερασπίζεται αυτό.¹²

Η χώρα μας υπήρξε από εκείνη τη στιγμή, μια χώρα χωρίς βιομηχανίες, μια χώρα υπηρεσιών (τουρισμός, πληροφορική) και εξαγωγής «κομφόρ» (σόγια, κρέας και πολτός από ευκάλυπτο για τις φιλανδικές χαρτοβιομηχανίες). Μια χώρα που έβλεπε την καταστροφή της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ασφάλισης, που άλλοτε υπήρξαν παγκόσμιο παράδειγμα, καθώς και τη σταδιακή φτωχοποίηση του πληθυσμού, την εισβολή

του ναρκεμπορίου –οι άνθρωποι που δουλεύουν σ' αυτό λογαριάζονται ως «απασχολούμενοι»–¹³ και τη μετατροπή της χώρας σε κέντρο ξεπλύματος κεφαλαίων για όλη τη Νότια Αμερική.¹⁴

Τέλος, ο προοδευτισμός [ΣΤΜ: αναφέρεται στον όρο *progresismo*, που περιγράφει μια σοσιαλδημοκρατική πολιτική μεταρρυθμίσεων] και κατά κύριο ρόλο η φιγούρα του Μουχίκα, έχουν παίξει έναν σημαντικό ρόλο στον κατευνασμό και τη χειραγώγηση των αδύναμων, με το «απλοϊκό» και «ρεαλιστικό» τους ύφος... Κατά τη γνώμη μου, με έναν πολύ πιο επικίνδυνο τρόπο σε σχέση με τη δεξιά.

Τίποτα το καινούριο, λοιπόν, και λυπάμαι, αλλά δεν υπάρχουν «καλοί» πρόεδροι...

Ραούλ Σάρδο

Πηγή: Redes Libertarias

12. <https://www.facebook.com/watch/?v=1160072041131236>

13. <https://www.lr21.com.uy/politica/437653-malestar-de-ong-por-afirmaciones-de-canepa>

14. https://www.sudestada.com.uy/articleId__a7ad3d09-1717-4aab-ab40-9cc8f-265fadcd/10981/Detalle-de-Investigacion

ΤΟ ΣΟΥΔΑΝ ΠΝΙΓΕΤΑΙ ΣΤΟ ΑΙΜΑ & ΤΗΝ ΠΕΙΝΑ

Το Νταρφούρ έχει βυθιστεί στη φρίκη, με την πείνα, τις μαζικές δολοφονίες και τους εκτοπισμούς να καθορίζουν πλέον το μέλλον της επανάστασης στο Σουδάν.

ΣΤΜ: Το συγκεκριμένο άρθρο δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της ιστορικής αγγλικής αναρχικής εφημερίδας Freedom στις 31 Οκτωβρίου 2025.

Η πόλη Ελ Φασέρ στην κατεστραμμένη από τον πόλεμο επαρχία Νταρφούρ του Σουδάν – μια περιοχή περίπου στο μέγεθος της Ισπανίας – έπεσε στα χέρια των παραστρατιωτικών Δυνάμεων Ταχείας Υποστήριξης (RSF) μετά από περίπου ενάμιση χρόνο πολιορκίας. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου εκατοντάδες χιλιάδες άμαχοι παγιδεύτηκαν, οι προμήθειες τροφίμων εξαντλήθηκαν και άρχισαν να επικρατούν συνθήκες λιμού. Δορυφορικές εικόνες και μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων αποκαλύπτουν τώρα σκηνές τρόμου: καμένες γειτονίες, μαζικοί τάφοι και μαζικές δολοφονίες αμάχων. Οι RSF, υπό την ηγεσία του στρατηγού Μοχάμεντ Χαμντάν Νταγκάλο (Mohamed Hamdan Dagalo, «Hemedti») – άμεσοι διάδοχοι των πολιτοφυλακών Τζαντζαουίντ, των λεγόμενων «έφιππων διαβόλων» που για χρόνια τρομοκρατούσαν τους μη αραβικούς πληθυσμούς στο Νταρφούρ – μάχονται τις Σουδανικές Ένοπλες Δυνάμεις (SAF) του στρατηγού Αμπντέλ Φατάχ αλ-Μπουρχάν

(Abdel Fattah al-Burhan) για περισσότερο από δύο χρόνια σε αυτό που πολλοί Σουδανοί αποκαλούν «πόλεμο κατά των αμάχων», καθώς οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό των νεκρών.

Ο συνολικός αριθμός των νεκρών παραμένει άγνωστος: οι εκτιμήσεις κυμαίνονται από δεκάδες έως πιθανώς εκατοντάδες χιλιάδες, αλλά μη επιβεβαιωμένα νούμερα πλησιάζουν το ένα εκατομμύριο. Πάνω από 12 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν εκτοπιστεί εντός του Σουδάν ή έχουν αναγκαστεί να καταφύγουν σε γειτονικές χώρες – ιδίως στο Τσαντ αλλά και στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, τη Λιβύη, την Αίγυπτο, το Νότιο Σουδάν, την Ουγκάντα και την Αιθιοπία. Περίπου 25 εκατομμύρια άνθρωποι χρειάζονται ανθρωπιστική βοήθεια, με περίπου 24 εκατομμύρια να αντιμετωπίζουν οξεία επισιτιστική ανασφάλεια και επιδημίες ασθενειών όπως η χολέρα. Ακόμη και η βοήθεια που φτάνει στη χώρα συχνά εμποδίζεται ή λεηλατείται από τις δυνάμεις των RSF, τις μονάδες των SAF ή τοπικές πολιτοφυλακές που υποστηρίζουν τη μία ή την άλλη πλευρά. Μόνο ένας μικρός αριθμός προσφύγων καταφέρνει να φτάσει στη Μεσόγειο σε μια προσπάθεια να περάσει στην Ευρώπη με επικίνδυνα σκάφη, συχνά διακινδυνεύοντας τη ζωή του ή συναντώντας τον θάνατο στη θάλασσα.

Ο εμφύλιος πόλεμος ξεκίνησε μετά την ανατροπή του προέδρου Ομάρ

αλ-Μπασίρ το 2019, όταν μια λαϊκή εξέγερση τον ανάγκασε να παραιτηθεί από την εξουσία. Αντί να οδηγηθεί σε οποιαδήποτε μορφή δημοκρατίας, η χώρα καταλήφθηκε από αντίπαλους στρατηγούς που τελικά στράφηκαν ο ένας εναντίον του άλλου. Έχει εξελιχθεί σε μια ανελέητη σύγκρουση την οποία ο ΟΗΕ έχει χαρακτηρίσει «τέλεια καταγίδα», χωρίς ορατή προοπτική τερματισμού, με την εξωτερική εμπλοκή περιφερειακών δυνάμεων, όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και η Αίγυπτος –που υποστηρίζουν διαφορετικές πλευρές– καθώς και ρωσικών συμφερόντων και

ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών. Η ΕΕ έχει δαπανήσει εκατομμύρια για να περιορίσει τη μετανάστευση, ενώ στρατιωτικός εξοπλισμός από τη Βρετανία, τον Καναδά και άλλες χώρες χρησιμοποιείται στα πεδία των μαχών.

Ένα λιγότερο γνωστό θέμα είναι το τι

έχει απομείνει από το επαναστατικό κίνημα της βάσης που συνέβαλε στην πυροδότηση της εξέγερσης κατά του αλ-Μπασίρ. Μεταξύ αυτών των δυνάμεων είναι η Αναρχική Ομάδα του Σουδάν (AGS), η οποία συγκροτήθηκε από φοιτητές και νέους εργάτες το 2017. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης, τα μέλη της βοήθησαν στην οργάνωση επιτροπών αντίστασης – συνελύσεις γειτονιάς που συντόνιζαν διαμαρτυρίες, απεργίες και κινήσεις αλληλοβοήθειας. Αφότου ο στρατός ανέκτησε την εξουσία και ξεκίνησε ο εμφύλιος πόλεμος, πολλά μέλη της AGS συνελήφθησαν, σκοτώθηκαν ή αναγκάστηκαν να περάσουν στην παρανομία. Άλλοι συνέχισαν το έργο τους στα κρυφά: μεταφράζοντας και τυπώνοντας αναρχικά κείμενα, λειτουργώντας συλλογικές κουζίνες, βοηθώντας εκτοπισμένες οικογένειες και στηρίζοντας τοπικές ομάδες άμυνας. Με την υποστήριξη διεθνών αναρχικών δικτύων, όπως το Black Rose/Rosa Negra (ΣΤΜ: αναρχοκομμουνιστική ομάδα των ΗΠΑ), η AGS απέκτησε ένα τυπογραφείο για να παράγει το δικό της υλικό αν και οι συνεχείς μάχες και η καταστολή έχουν περιορίσει τη χρήση του. Για αυτούς, δεν πρόκειται απλώς για έναν πόλεμο μεταξύ δύο στρατηγών, αλλά για τη βίαιη καταστροφή της επανάστασης των από τα κάτω – μια σκόπιμη καταστολή κάθε προσπάθειας αυτοοργάνωσης, αυτονομίας και λαϊκής εξουσίας.

Blade Runner

ΦΡΑΝΚΑ ΡΑΜΕ, ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ, ΘΕΑΤΡΟ, ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΜΟΣ: Η BELLA ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Εμείς οι γυναίκες χρόνια τώρα αγωνιζόμαστε για την απελευθέρωσή μας, ζητάμε ίσα δικαιώματα με τους άνδρες, κοινωνική ισότητα. Αμήν και πότε! Το Όλο σπίτι, κρεβάτι και εκκλησία είναι ένα θεατρικό έργο με θέμα την κατάσταση της γυναίκας, και ιδίως τη σεξουαλική δουλεία της.

Το πρωτοανέβασα το 1977 στο Μιλάνο, στο Palazzina Liberty, υποστηρίζοντας τους αγώνες του φεμινιστικού κινήματος, και μετά το έπαιξα σε ολόκληρη σχεδόν την Ιταλία. Τις παραστάσεις οργάνωναν φεμινιστικές ομάδες, ενώ τα έσοδα πολλών εξ' αυτών διατέθηκαν υπέρ των διαφόρων αναγκών του κινήματος: σε κατελημμένα εργοστάσια, για την επισκευή της στέγης του Σπιτιού της Γυναίκας στην οδό Governo Vecchio στην Ρώμη, τη δημιουργία συμβουλευτικών σταθμών κλπ. Πήγαμε και στο εξωτερικό: στην Ευρώπη –στη Φρανκφούρτη παραδείγματος χάριν, το έργο παίχτηκε προκειμένου να συγκεντρωθούν χρήματα για την υπεράσπιση των Ιταλών κρατουμένων στην Γερμανία– αλλά και στη Νότια και Βόρεια Αμερική. Πόσες φορές το έπαιξα; Πάνω από 3000.

Αυτό το έργο παίχτηκε και παίζεται ακόμη σε περισσότερες από 30 χώρες, τόσο σε θέατρα όσο και σε πανεπιστήμια: δυστυχώς η κατάσταση της γυναίκας είναι παντού η ίδια. Ο απόλυτος πρωταγωνιστής αυτού του θεατρικού έργου με θέμα την γυναίκα είναι ο άντρας – ή καλύτερα, το φύλο του! Δεν

είναι παρόν «με σάρκα και οστά», αλλά είναι πάντα εδώ, ανάμεσά μας, μεγάλο, τεράστιο, κρέμεται πάνω απ' τα κεφάλια μας... και μας συνθλίβει!

Απόσπασμα από το βιβλίο *Όλο σπίτι, κρεβάτι και εκκλησία* της Φράνκα Ράμε και του Ντάριο Φο σε μετάφραση Αχιλλέα Καλαμάρα (εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος, 2003).

Η Φράνκα Ράμε, γεννημένη το 1929 στην Ιταλία, από μικρή είχε επαφή με το θέατρο, λόγω της στενής σχέσης της οικογένειάς της με αυτό. Μέσα από τον χώρο, γνωρίζει μετέπειτα τον σύντροφο και συνεργάτη της Ντάριο Φο, με τον οποίο γράφουν, σκηνοθετούν και παίζουν σε παραστάσεις σε όλη την Ιταλία αλλά και στο εξωτερικό. Ο λόγος των παραστάσεων ήταν αρκετά άμεσος και προκλητικός, γεγονός που οδήγησε πολλές φορές στην αυξημένη λογοκρισία των έργων τους. Μετέπειτα, γράφει και μόνη της μονολόγους με φεμινιστικό περιεχόμενο, στους οποίους, όπως φαίνεται και από το απόσπασμα που παρατέθηκε παραπάνω, μιλά για την καταπίεση της γυναίκας, την ανισότητα

των δύο φύλων αλλά και την ανάγκη των γυναικών για χειραφέτηση.

Πολιτικά, την βρίσκουμε οργανωμένη σε κομμουνιστικά κόμματα της Ιταλίας ενώ παράλληλα είναι μέλος της οργάνωσης Soccorso Rosso (Κόκκινη Βοήθεια), η οποία παρέχει υποστήριξη κάθε είδους (πολιτική, οικονομική, νομική) σε φυλακισμένα μέλη της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και των οικογενειών τους. Η Φράνκα ανήκει σε εκείνη την γενιά που πολιτικοποιείται μετά το 1968. Έπαιζαν σε θέατρα και καμπαρέ στην Ιταλία αλλά μετά την από κοινού ίδρυση με τον Ντάριο Φο της θεατρικής κολεκτίβας Nuova Scena (Νέα Σκηνή), απέρριψαν τις μεγάλες σκηνές με τον πιο εμπορικό χαρακτήρα και ξεκίνησαν μια σειρά από περιοδείες σε φυλακές, σχολεία και κατειλημμένα εργοστάσια. Συνδέονται μαζί με τον Ντάριο Φο με την Ελλάδα, λόγω της αντίθεσής τους στο χουντικό καθεστώς και τάσσονται υπέρ του αντιστασιακού αγώνα, ενώ μετά την πτώση της δικτατορίας, επισκέπτονται την Αθήνα με αφορμή ένα θεατρικό έργο.

Για τη ζωή και το έργο της, είναι δύσκολο να βρει κανείς πηγές είτε στην

ελληνική είτε στην ξένη βιβλιογραφία. Οι πληροφορίες είναι πολύ περιορισμένες και αυτό, διότι δεν αποτέλεσε ποτέ μόδα. Ζώντας στην Ιταλία στα χρόνια των εργατικών αγώνων και μιλώντας ανοιχτά για ζητήματα όπως η απελευθέρωση των γυναικών, με έντονο αντιφασιστικό λόγο, ενάντια σε εκκλησία και αφεντικά, επιδεικνύει ένα μεγάλο αγωνιστικό πνεύμα, παρά το γεγονός πως για αρκετά χρόνια φαίνεται να μένει στο παρασκήνιο λόγω της δημοσιότητας του Ντάριο Φο. Μέχρι και σήμερα, πολλοί δεν γνωρίζουν τη συνεισφορά της στα θεατρικά έργα που έγραψε μαζί με τον σύντροφό της ή και μόνη της και είχαν λάβει αναγνώριση ως έργα αποκλειστικά δικά του. Μεταξύ των πολλών γνωστών τους έργων συγκαταλέγεται και το θεατρικό Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού, το οποίο είναι βασισμένο στον αναρχικό Πινέλι, τον οποίο έσπρωξαν από το παράθυρο του τέταρτου ορόφου του αστυνομικού τμήματος του Μιλάνου το 1969 αστυνομικοί, οι οποίοι υποστήριζαν πως έπεσε τυχαία.

Το γεγονός ότι αυτή η θεατρική παράσταση απέκτησε τόση μεγάλη δημοσιότητα, καταδεικνύοντας ουσιαστικά την υποκρισία των θεσμών και τη συνεργασία κράτους και αστυνομίας στην καταστολή των αγωνιστών, όχι μόνο ιδεολογικά αλλά φτάνοντας μέχρι και τη δολοφονία, σε συνδυασμό με το ότι το θεατρικό γράφεται από μια γυναίκα, είναι αυτό που οδηγεί λίγο αργότερα στον ομαδικό βιασμό της από πέντε φασίστες.

Στις 9 Μαρτίου του 1973 πέντε φασίστες την απαγάγουν στο πίσω μέρος ενός βαν, την βιάζουν και την βασανίζουν.

νίζουν. Ανήκαν σε ένα νεοφασιστικό κόμμα και εμπλέκονταν με το εμπόριο όπλων, ενώ πληροφορίες αναφέρουν πως λειτουργούσαν ως προβοκάτορες σε αριστερούς κύκλους, οδηγώντας έτσι πολλούς αγωνιστές στα χέρια της αστυνομίας. Όταν την άφησαν ελεύθερη, η Φράνκα στάθηκε έξω από ένα αστυνομικό τμήμα για να καταγγείλει τον βιασμό της. Η φράση που έχει μείνει από εκείνη τη στιγμή είναι το θα τους καταγγείλω αύριο. Αυτό περικλείει την άρνησή της για καταγγελία στο αστυνομικό τμήμα, καθώς ήταν σίγουρη πως οι ερωτήσεις που θα της έκαναν θα χειροτέρευαν την ήδη εξαντλημένη κατάστασή της. Παράλληλα, αποδεικνύει το γεγονός πως χιλιάδες γυναίκες θύματα βιασμού αλλά και κακοποίησης μέχρι και σήμερα δεν δείχνουν εμπιστοσύνη στις αρχές, καθώς επανειλημμένα έχουν αποδείξει την αναποτελεσματικότητα της δουλειάς τους αλλά και το γεγονός πως αποτελούν την ίδια ρίζα του συστήματος που προωθεί τη βία κατά των γυναικών αλλά και τη γενικότερη εκμετάλλευση του ανθρώπου. Μια λεπτομέρεια που συνηγορεί υπέρ της μη εμπιστοσύνης στις αρχές αποτελεί το γεγονός πως εικοσιπέντε χρόνια αργότερα ένας μάρτυρας αξιωματικός που κατέθεσε για την υπόθεση βιασμού της στον εισαγγελέα Γκουίντο Σαλβίνι, ανέφερε ότι όταν έγινε γνωστός ο βιασμός της Φράνκα, τα κεντρικά γραφεία της ταξιαρχίας Παστρένγκο του αστυνομικού τμήματος των караμπινιέρων ξέσπασαν σε κραυγές χαράς για κάτι που θεώρησαν ευτυχές γεγονός. Δύο φασίστες που κατέθεσαν στη δίκη στον δικαστή Σαλβίνι το 1987-88 αναφέρουν

ότι ο βιασμός ήταν πράγματι εντολή του σώματος των караμπινιέρων. Μια εντολή με σκοπό να τιμωρηθεί η γυναίκα που αποφάσισε να τα βάλει με τους δολοφόνους του Πινέλι, για να την κάνουν να σωπάσει. Άλλη μια απόδειξη για το γεγονός πως ο φασισμός είναι το μακρύ χέρι της αστυνομίας, των εξουσιαστικών θεσμών και του κράτους. Έτοιμος να αναλάβει τα εγκλήματα απέναντι στις φωνές των καταπιεσμένων.

Η Φράνκα Ράμε έζησε με τον βιασμό της αρκετά χρόνια, χωρίς να καταγγείλει το περιστατικό. Και όταν ήταν έτοιμη να μιλήσει για αυτό, το έκανε με τον τρόπο που ήξερε καλύτερα. Ως καλλιτέχνιδα, μέσα από το θέατρο. Έτσι, το 1975, κατά τη διάρκεια της παράστασης Όλο σπιτί, κρεβάτι και εκκλησία συμπεριέλαβε έναν δεκάλεπτο μονόλογο με τίτλο Ο βιασμός (Lo stupro). Στην αρχή δεν αποκάλυψε πως επρόκειτο για προσωπική μαρτυρία, αλλά έκανε λόγο για μια μαρτυρία που διάβασε σε ένα περιοδικό. Σε αυτή την παράσταση λέγεται πως μεγάλο μέρος του κοινού λιποθύμησε κατά τη διάρκεια του μονολόγου, λόγω της συναισθηματικής και ψυχολογικής πίεσης από την ένταση της ηθοποιού.

Στα 83 της έτη, η Φράνκα Ράμε φεύγει από αυτόν τον κόσμο, έχοντας αφήσει πίσω της ένα μεγάλο έργο και μεγάλους αγώνες για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών. Μετά τον βιασμό της, μιλάει ανοιχτά για τον βιασμό ως έγκλημα, το οποίο δεν αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό αλλά χρησιμοποιείται ως έγκλημα μίσους. Η πατριαρχία δομείται μέσα από την εξουσία και τον έλεγχο και ασκείται πάνω στα σώματα των γυναικών, ενώ κράτος, δικαστικοί

Θεσμοί και αστυνομία λειτουργούν ως εγγυητές. Όπως αναφέρει ο γιος της, Γιάκομπο: η μητέρα μου ήταν γυναίκα, μια πανέμορφη γυναίκα, αλλά ένας αληθινός κόμπος στον λαιμό τους. Και αυτό δεν το άντεχαν. Αυτό περικλείει την εκδικητικότητα όσων πάλεψαν για να την κάνουν να σωπάσει, ενώ εκείνη κατήγγειλε στη σκηνή τα εγκλήματα των φασιστών και των κυβερνήσεων, της αστυνομίας και των ρουφιάνων της.

Και για αυτό στον τάφο της, υπάρχει η επιγραφή bella, ciao.

Αυτό είναι για όλες τις γυναίκες που σπάνε τη σιωπή, για όσες κακοποιήθηκαν στα χέρια φασιστών, αστυνομικών, αφεντικών, από συγγενείς, φίλους και συντρόφους. Για όσες τα κατάφεραν μέχρι τέλους, για όσες παλεύουν ακόμη

μόνες τους και για όσες δεν πρόφτασαν να είναι εδώ μαζί μας.

Ειρήνη Η.

Πηγές:

<https://overland.org.au/2013/11/ill-report-them-tomorrow-the-rape-of-franca-rame/>

<https://strugglesinitaly.wordpress.com/2013/06/03/en-death-of-franca-rame-actor-and-political-activist/>

<https://libcom.org/article/franca-rames-rape-fascists-carabinieri-and-higher-wish-girolamo-de-michele>

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΙΣΡΑΗΛΙΝΟΥΣ ΑΡΝΗΤΕΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗΣ

ΣΤΕ: Οι σύντροφοι και αρνητές στράτευσης από το Ισραήλ, Εράν και Ντάνα, οι οποίοι διαμένουν το τελευταίο διάστημα στην πόλη μας, μάς παραχώρησαν ευγενικά την παρακάτω συνέντευξη σχετικά με μια σειρά ζητημάτων που αφορούν στη γενοκτονία του παλαιστινιακού λαού από το κράτος του Ισραήλ, την άρνηση στράτευσης στη χώρα τους, καθώς και για το καθεστώς απαρχαίνι που επικρατεί εκεί – μεταξύ πολλών άλλων. Στο παρόν τεύχος δημοσιεύουμε μια σύντομη εκδοχή της συγκεκριμένης συνέντευξης, η οποία θα δημοσιευθεί αυτούσια σε ξεχωριστή έκδοση μαζί με άλλα κείμενα ενάντια στον πόλεμο και τη γενοκτονία. Η συγκεκριμένη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Αύγουστο, ενώ έγινε εκ νέου επιμέλειά της τον Δεκέμβριο για την επικαιροποίησή της.

— Μπορείτε πρώτα απ' όλα να ξεκινήσετε με μια πολύ βασική περιγραφή της κατάστασης, όπως για όσα μιλήσαμε στην εκδήλωση του Ιουλίου στο ελευθεριακό στέκι Victoire και για το τι συμβαίνει τώρα.

— **Ε.:** Είμαστε αντισιωνιστές, αναρχικοί, αντιμιλιταριστές από το Τελ Αβίβ. Αναφερόμαστε σε όλο το Ισραήλ ως έναν εποικισμό. Δεν είναι μόνο η Δυτική Όχθη ή όσοι ζουν εκεί. Ολόκληρη η περιοχή έχει αποικιοποιηθεί από τους σιωνιστές επίσημα εδώ και σχεδόν 80 χρόνια. Ανεπίσημα, η διαδικασία της αποικιοποίησης ξεκίνησε στα τέλη του

19ου αιώνα, όταν οι σιωνιστές Εβραίοι άρχισαν να έρχονται στο Ισραήλ με σκοπό να καταλάβουν τη γη και να τη μετατρέψουν σε εβραϊκή χώρα μόνο για τους Εβραίους, χωρίς να συμπεριλάβουν κανέναν άλλον εκεί. Εμείς, λοιπόν, καταγόμαστε από εκεί. Ζήσαμε στο Τελ Αβίβ το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μας. Είμαστε ενεργοί στο κίνημα κατά της κατοχής και στο αναρχικό κίνημα από τη δεκαετία του '90. Από τότε έχουμε συμμετάσχει σε διάφορα κοινωνικά κέντρα, σε οργανώσεις, καταλήψεις, τα συνηθισμένα δηλαδή. Έχουμε δράσει στην Παλαιστίνη επίσης και έχουμε πάρει μέρος σε δράσεις κατά της κατοχής στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη. Συμμετείχαμε στους «Αναρχικούς ενάντια στο τείχος» (Anarchists against the wall) και σε άλλες οργανώσεις αλλά και σε κινήσεις που γίνονταν σε διάφορα παλαιστινιακά χωριά όλα αυτά τα χρόνια.

— Θα επανέλθουμε στο ζήτημα της αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Αν μπορείτε τώρα, θα θέλαμε να μας εξηγήσετε σχετικά με την άρνηση στράτευσης στο Ισραήλ και το τι αυτό σημαίνει.

— **Ε.:** Στην ηλικία των 18 άνδρες και γυναίκες υποτίθεται ότι πρέπει να πάνε στον στρατό στο Ισραήλ. Εμείς αρνηθήκαμε να πάμε. Εγώ συγκεκριμένα ήμουν αντιρρησίας συνείδησης. Και αρνήθηκα να καταταγώ για πολιτικούς λόγους. Έμεινα σχεδόν τρεις μήνες σε στρατιωτική φυλακή και στη συνέχεια αφέθηκα ελεύθερος. Σε αντίθεση με

εδώ, όταν απολυθείς από τον στρατό, δεν υπάρχει περίπτωση να σε καλέσουν ξανά. Δεν σε θέλουν και δεν τους θέλεις. Και τελείωσε. Οπότε, όταν ήμασταν 18 δεν πήγαμε στον στρατό. Και υπάρχει αυτή η αντίληψη ότι όλοι οι Ισραηλινοί πάνε στον στρατό. Αυτό, όμως, δεν είναι αλήθεια. Γιατί στην πραγματικότητα λιγότερο από το 50% του πληθυσμού πάει στον στρατό, καθώς το 20% των Ισραηλινών δεν είναι Εβραίοι, το 20% είναι Παλαιστίνιοι με ισραηλινό διαβατήριο. Είναι Παλαιστίνιοι που είτε εκδιώχθηκαν από το Ισραήλ για διάφορους λόγους κατά τη διάρκεια της Νάκμπα το '48 είτε μετά την κατοχή της Δυτικής Όχθης απέκτησαν ισραηλινή υπηκοότητα. Οι περισσότεροι απ' αυτούς δεν πάνε στον στρατό.

— **Ντ.:** Την τελευταία δεκαετία πάντως ο στρατός άρχισε να πηγαίνει σε παλαιστινιακά σχολεία και να προσπαθεί να πείσει τους νέους να καταταγούν.

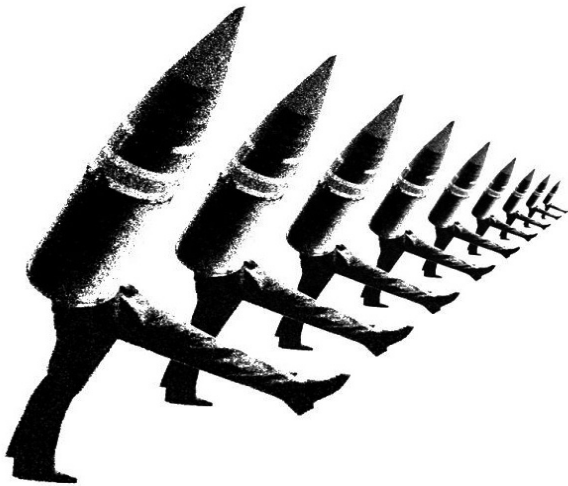
— **Ε.:** Οι περισσότεροι δεν πάνε όμως. Έχεις, λοιπόν, αυτό το ποσοστό. Οι θρησκευόμενες γυναίκες δεν πάνε στρατό. Αν είσαι θρησκευόμενη γυναίκα, απλώς το δηλώνεις και δεν χρειάζεται να πας. Οι ορθόδοξοι Εβραίοι άνδρες, δηλαδή θρησκευόμενοι άνδρες που πράγματι το τηρούν στη ζωή τους, επίσης δεν πάνε. Και μετά υπάρχουν άτομα που δεν πάνε για λόγους υγείας ή ψυχικής υγείας, κάτι που σημαίνει ότι όλοι μπορούν να επικαλεστούν ψυχολογικούς λόγους, δηλαδή όλοι μπορούν να πουν ότι είναι καταθλιπτικοί και να απαλλαγούν από τον στρατό. Και κάποιοι άλλοι δεν πάνε, άτομα που έχουν (βεβαρημένο) ποινικό μητρώο ή για διάφορους άλλους λόγους. Συνο-

λικά, λιγότερο από το 50% του πληθυσμού πηγαίνει όντως. Παρ' όλα αυτά, το κυρίαρχο αφήγημα στο Ισραήλ είναι ότι όλοι στρατεύονται και η κοινωνική πίεση είναι μεγάλη για να πας. Οπότε το να μην πας στρατό είναι μεγάλο θέμα, ειδικά όταν είσαι 18, 20 χρονών. Όλοι θα σε ρωτούν γιατί δεν είσαι στον στρατό. Μπορεί να υπάρχουν αρνητικές αντιδράσεις εναντίον σου από οικογένεια και φίλους. Όσο όμως μεγαλώνεις, γίνεται κάτι ασήμαντο στη ζωή σου.

— **Μπορείτε να διευκρινίσετε κάποια πράγματα σχετικά μ' αυτό; Πρώτα απ' όλα, είναι η ίδια διαδικασία για άντρες και γυναίκες που δεν θέλουν να στρατευθούν;**

— **Ε.:** Ναι, αλλά παλιά ήταν διαφορετικά. Στο παρελθόν οι γυναίκες μπορούσαν πολύ εύκολα να ισχυριστούν ότι έχουν λόγους συνείδησης για να μην πάνε, δηλαδή ότι είναι φιλειρηνίστριες, αναρχικές, οτιδήποτε. Και τις άφηναν. Περίπου τα τελευταία 20 χρόνια, όμως, είναι το ίδιο για γυναίκες και άντρες. Επίσης, κάτι που ανέφερα πριν. Εγώ πήγα τρεις μήνες φυλακή. Δεν είναι πάντα έτσι. Μερικές φορές είναι πολύ περισσότερο, άλλες λιγότερο. Υπήρχαν πέντε άντρες που καταδικάστηκαν σε δύο χρόνια φυλακή επειδή ήταν αρνητές στράτευσης, κάποιοι άλλοι μπορεί να κάνουν επτά, οκτώ μήνες. Είναι κάτι που αλλάζει από καιρό σε καιρό. Τελευταία πολλούς από όσους αρνούνται να πάνε, τους στέλνουν για πολύ καιρό φυλακή. Γιατί δεν ξέρεις στ' αλήθεια πόσο καιρό θα μείνεις μέσα. Αρνείσαι

να πας στον στρατό, περνάς από δίκη. Σε στέλνουν για τρεις εβδομάδες, έναν μήνα φυλακή. Μετά σε αφήνουν και σου λένε, «εντάξει, τώρα πήγαινε στον στρατό». Και εσύ αρνείσαι ξανά, κ.ο.κ. Αυτή είναι η διαδικασία, που μοιάζει με τη διαδικασία που έχετε εδώ, μόνο που μόλις βγεις από τη φυλακή, πρέπει αμέσως να περάσεις από άλλη δίκη.

Το θέμα είναι ότι, αν θέλεις, στη μέση της διαδικασίας, μπορείς να ζητήσεις να σε δει ψυχίατρος και να απαλλαγείς για ψυχολογικούς λόγους. Πολλοί το κάνουν αυτό. Μπορείς να αποφύγεις τον στρατό κι έτσι, λέγοντας ότι είσαι καταθλιπτικός, ότι έχεις ψυχολογικά προβλήματα· είναι κάτι πολύ εύκολο. Απλώς προσποιείσαι ότι έχεις κάποιο πρόβλημα, όπως ότι δεν βγαίνεις από το σπίτι, ότι δεν μπορείς να μιλήσεις σε ανθρώπους, δεν μπορείς να επικοινωνήσεις με άλλους κλπ., κι έτσι σε αφήνουν πολύ εύκολα.

Οι περισσότεροι αυτό κάνουν. Κι έπειτα αυτό που λένε κάποιοι ότι δεν υπάρχει λόγος ή δικαιολογία για να μην πας στρατό, δεν ισχύει. Αν ξέρεις τι συμβαίνει, τότε δεν έχεις δικαιολογία. Δεν είναι να πεις «εντάξει, δεν θέλω να το κάνω

γιατί δεν θέλω να ζήσω στη φυλακή», «δεν θέλω να το κάνω επειδή μετά μπορεί να μην βρω δουλειά». Είναι μια πολύ εύκολη διαδικασία να το αποφύγεις και μπορείς μετά να κάνεις ό,τι δουλειά θέλεις. Ακόμα και πολλοί στο ισραηλινό κοινοβούλιο και στην κυβέρνηση δεν πήγαν στον στρατό για τέτοιους λόγους. Οι ορθόδοξοι στην κυβέρνηση επίσης δεν πήγαν στον στρατό. Τους πιο ακροδεξιούς στην κυβέρνηση τώρα, ο στρατός δεν ήθελε να τους στρατολογήσει επειδή ήταν Εβραίοι τρομοκράτες. Άρα, μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις. Δεν υπάρχει δικαιολογία να πας. Και ο κόσμος δεν πάει. Πλέον, παιδιά 17-18 χρονών που είναι πολιτικά ενεργά, δεν πάνε στον στρατό.

— Ντ.: Εξαρτάται επίσης από την πολιτική κατάσταση, καθώς και από το τι συμβαίνει. Αν υπάρχει πόλεμος ή όχι. Ο στρατός, όμως, καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια. Και η κυβέρνηση προσπαθεί πάρα πολύ να δείξει ότι όλοι πάνε στον στρατό, ότι είναι κάτι υποχρεωτικό. Κάνουν όλες αυτές τις καμπάνιες για το πόσο καλό είναι να πας στον στρατό, παρόλο που σε αυτόν τον πόλεμο τόσοι πολλοί άνθρωποι αυτοκτόνησαν επειδή πήγαν στη Γάζα. Γύρισαν πίσω και αυτοκτόνησαν. Όλα αυτά τα πράγματα προσπαθούν η κυβέρνηση και ο στρατός να τα κρύψουν από τον λαό, λέγοντας απλώς: «Όλοι πάνε, δεν υπάρχει πρόβλημα. Όλα είναι καλά».

— Στο δεύτερο μέρος, θα θέλαμε να καταλάβουμε από τη δική σας οπτική πώς θα σχολιάζατε, πώς βλέπετε αυτήν την

αποικιοκρατική πολιτική, την επεκτατική πολιτική του Ισραήλ και αυτό το καθεστώς απαρτχάιντ από τα μέσα.

— **Ε.:** Όλο το Ισραήλ αποτελεί ένα αποικιακό εγχείρημα. Όλα έχουν κλαπεί από τους Παλαιστίνιους και όλη η χώρα αποτελεί έναν εποικισμό – είτε ζεις στο Τελ Αβίβ είτε στη Δυτική Όχθη. Ξέρεις, όταν ήμασταν στο Τελ Αβίβ, όταν πήγαινες σχολείο ή σπουδούηποτε αλλού πήγαινες, αυτό που σου έλεγαν είναι ότι όταν ήρθαν οι σιωνιστές να χτίσουν το Τελ Αβίβ δεν υπήρχε τίποτα εκεί παρά μόνο άμμος... Η όμορφη αυτή ιστορία λέει ότι ήρθαν όλοι οι σιωνιστές μαζί, έκαναν κλήρωση και μοίρασαν τα οικόπεδα, γιατί υποτίθεται ότι δεν υπήρχε τίποτα εκεί. Όταν μεγαλώνεις όμως λίγο, αρχίζεις να σκέφτεσαι ότι αυτό δεν βγάζει νόημα γιατί υπάρχουν ερείπια παντού. Βλέπεις νεκροταφεία και ερειπωμένα χωριά και σπίτια και τότε συνειδητοποιείς ότι όλα αυτά είναι ψέματα. Άνθρωποι ζούσαν στο Τελ Αβίβ και παντού στο Ισραήλ. Και οι σιωνιστές απλώς ήρθαν και πήραν τα πάντα. Έτσι, το αποικιοκρατικό καθεστώς δεν ξεκίνησε όταν κατέλαβαν τη Δυτική Όχθη, τη Γάζα και τα Υψίπεδα του Γκολάν τη δεκαετία του 1960. Ξεκίνησε από τη δημιουργία του ίδιου του Ισραήλ.

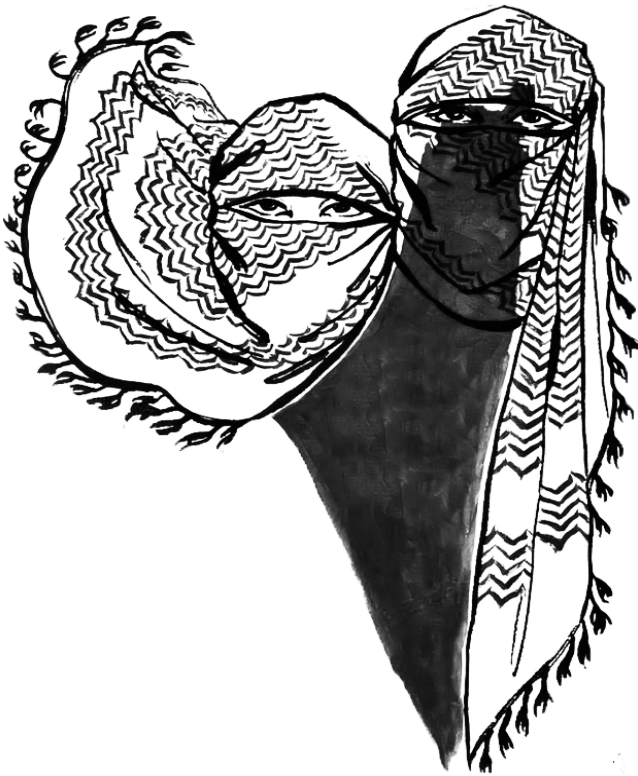
Μετά ήρθε η Νάκμπα, για να εκτοπίσουν, να διώξουν τους περισσότερους Παλαιστίνιους. Έτσι, σε κάθε χωριό που έδιωχναν τον κόσμο, έχτιζαν μια νέα εβραϊκή πόλη με πολύ παρόμοιο ή και ίδιο όνομα. Για να σβηστεί η ιστορία, ξεκινάς από την αρχή με ένα σχεδόν ίδιο όνομα. Και μέσα στα χρόνια δημιουργήθηκε αυτό το καθεστώς απαρτχάιντ,

το οποίο εμπεριέχει ένα «διπλό» απαρτχάιντ. Ένα ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και τους Ισραηλινούς μέσα στο ίδιο το Ισραήλ κι ένα για όσους ζουν στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα. Εκεί οι άνθρωποι ζουν υπό στρατιωτικό νόμο, με εντελώς διαφορετικά δικαστήρια και συστήματα – ένα κανονικό απαρτχάιντ. Υπάρχει, όμως, και το απαρτχάιντ μέσα στο ίδιο το Ισραήλ. Οι Παλαιστίνιοι με ισραηλινό διαβατήριο δεν είναι ίσοι με τους Εβραίους Ισραηλινούς. Επισήμως έχουν τα ίδια δικαιώματα, αλλά στην πράξη όχι. Δεν γίνονται δεκτοί στις ίδιες δουλειές και υπάρχει μεγάλος ρατσισμός εναντίον τους.

— **Ντ.:** Αν έχεις μικτές πόλεις, όπου ζουν Εβραίοι και Παλαιστίνιοι, βλέπεις τη διαφορά στις γειτονιές. Για παράδειγμα, αν δεις τη Ράμλα –είναι μια μικτή πόλη–, στη γειτονιά των Εβραίων όλα είναι καθαρά, περιποιημένα, φροντισμένα. Στην παλαιστινιακή περιοχή, όμως, δεν περνάει καν απορριματοφόρο να μαζέψει τα σκουπίδια. Παρόλο που είναι η ίδια πόλη. Οπότε οι άνθρωποι αναγκάζονται να καίνε τα σκουπίδια τους. Δεν έχουν καμιά σύνδεση με τον δήμο, δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα. Και επίσης δεν έχουν το δικαίωμα να χτίσουν τα δικά τους σπίτια. Η κυβέρνηση ή ο δήμος δεν τους δίνει άδεια να χτίσουν πάνω στη δική τους γη. Έτσι, δεν μπορούν να αναπτυχθούν ή να βελτιώσουν τις γειτονιές τους μέσα στην ίδια πόλη. Υπάρχει μεγάλος ρατσισμός και απαρτχάιντ ακόμη και μέσα στο Ισραήλ – χωρίς καν να μιλήσουμε για τη Δυτική Όχθη.

— **Ε.:** Αυτή είναι η βάση του σιωνισμού: ο διαχωρισμός των Εβραίων ως ανώτερων από όλους τους άλλους. Το βλέ-

που με καθαρά τώρα με τα όσα συμβαίνουν στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα, αλλά υπάρχει και μέσα στο Ισραήλ. Και αυτή είναι η ψευδαίσθηση της «ισραηλινής δημοκρατίας». Γιατί οι Εβραίοι μπορούν να διαδηλώνουν ενάντια στον πόλεμο, ενάντια στην κυβέρνηση ή για ό,τι θέλουν. Όταν όμως Παλαιστίνιοι με ισραηλινό διαβατήριο διαδηλώνουν ενάντια στον πόλεμο, τότε δέχονται επιθέσεις, συλλαμβάνονται κλπ. Υπάρχει πολλή βία εναντίον τους. Αυτή είναι η βάση του σιωνισμού: είναι ένα ρατσιστικό, υπερεθνικιστικό κίνημα για την εβραϊκή –τη λευκή δηλαδή– υπεροχή.

— Ντ.: Μερικές φορές τους απελαύνουν κιάλας... Πρόσφατα συμμετείχα σε μια εκδήλωση για μια ομάδα στο Ισραήλ όπου ήρθε μια Παλαιστίνια δασκάλα να μιλήσει. Και μιλούσε για τη «σιωπή» που επιβάλλουν στους ακαδημαϊκούς χώρους. Έλεγε ότι είναι ακτιβίστρια κι έχει κάνει πολλούς αγώνες στη ζωή της

όλα αυτά τα χρόνια. Και τώρα δεν θέλει να σωπάσει. Θέλει να είναι μέρος αυτού του αγώνα, αλλά φοβάται για τη ζωή της. Φοβάται ότι θα τη φυλακίσουν. Ακόμη και μια φράση να πει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή κάπου αλλού, μπορούν να τη συλλάβουν και να τη βάλουν φυλακή. Οπότε είναι τέτοια η κατάσταση: οι Παλαιστίνιοι δεν μπορούν να πουν τίποτα, δεν μπορούν να αντισταθούν, δεν μπορούν να κάνουν καμιά κίνηση μέσα στην ισραηλινή κοινωνία ή οπουδήποτε αλλού. Τους καταπιέζουν με κάθε τρόπο – είτε με απειλές, είτε με φόβο, είτε με φυλάκιση.

— Μιλήσατε κυρίως για τις πόλεις, για τη Δυτική Όχθη. Και φυσικά για το πώς βλέπουν οι Ισραηλινοί πολίτες τον εμποικισμό της Δυτικής Όχθης. Γιατί κάποιος να φύγει από την πόλη για να πάει να ζήσει στη Δυτική Όχθη ή μάλλον, ποιοι εμποικίζουν τη Δυτική Όχθη, από πού έρχονται, ποια είναι τα κίνητρά τους, τι υποστήριξη έχουν κλπ.;

— Ντ.: Αν ρωτήσεις τον μέσο Ισραηλινό, θα σου πει ότι οι έμποικοι είναι κάποιοι φονταμενταλιστές, ότι είναι θρησκευόμενοι άνθρωποι που ήρθαν να πάρουν τη γη τους. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι ένα κίνημα, ένα πολύ ισχυρό κίνημα που υπάρχει από τα τέλη της δεκαετίας του '60. Και έχουν χτίσει πόλεις που στη συνέχεια αναγνωρίστηκαν από το κράτος του Ισραήλ ως πόλεις, ενώ αρχικά ήταν απλώς εμποικοί. Είναι μια πολύ ισχυρή δύναμη που εξαπλώνεται σε όλη τη Δυτική Όχθη. Και δεν είναι απλώς μια ομάδα φανατικών θρησκευόμενων ανθρώ-

πων. Στο σήμερα κάποιοι από αυτούς βρίσκονται ακόμα και μέσα στην κυβέρνηση. Ένας εποικισμός ξεκινά πάντοτε από το στήσιμο μιας σκηνής που έχει απλώς μια σημαία και φρουρείται από τον στρατό. Στη συνέχεια στήνονται κι άλλες σκηνές τριγύρω, χτίζονται τα πρώτα σπίτια κι έτσι προκύπτει ένας εποικισμός.

— **Ε.:** Οι εποικισμοί ξεκίνησαν από το Εργατικό Κόμμα, από την αριστερά δηλαδή, από το ισραηλινό αριστερό κόμμα. Προφανώς, δεν είναι ακριβώς αριστερά, αλλά έτσι αυτοπροσδιορίζονται. Ήθελαν πραγματικά να βάλουν Εβραίους εκεί και βοήθησαν ανθρώπους να χτίσουν τα σπίτια τους εκεί και να αποκτήσουν γη δωρεάν. Δεν χρειάζεται να πληρώνουν φόρους. Παίρνουν πολλές παροχές. Και σε κάποιες από αυτές τις περιοχές στη Δυτική Όχθη υπάρχουν άνθρωποι που δεν είναι ιδεολογικά φανατικοί. Απλώς ήθελαν ένα φθηνό σπίτι.

— **Πώς μπορεί ένας Ισραηλινός να μάθει για αυτά τα γεγονότα και για τα όσα συμβαίνουν;**

— **Ε.:** Λοιπόν, τα ισραηλινά μέσα ενημέρωσης είναι πολύ συντηρητικά. Υπάρχει πολλή λογοκρισία. Δεν ξέρω, είναι σε επίπεδα Ρωσίας και Κίνας, ας πούμε. Δεν δείχνουν τίποτα. Και όλη αυτή η πληροφορία υπάρχει, φυσικά, επειδή υπάρχει το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα πάντα είναι διαθέσιμα. Οι Ισραηλινοί μπορούν να γνωρίζουν τα πάντα, αλλά επιλέγουν να μην γνωρίζουν. Και τα μέσα δεν δείχνουν τίποτα. Δεν υπάρχουν Ισραηλι-

νοί δημοσιογράφοι από τα συστημικά μέσα ενημέρωσης στη Δυτική Όχθη και τη Γάζα. Μια αριστερή εφημερίδα (η Haaretz) έχει κάποιο κόσμο στη Δυτική Όχθη, αλλά υπάρχουν εκεί ως ακτιβιστές, όχι ως ανταποκριτές. Έτσι, ακούς μόνο ό,τι θέλει ο στρατός να ακούσεις, ό,τι σου επιτρέπει ο στρατός να ακούσεις. Και έτσι το αντιμετωπίζουν οι Ισραηλινοί. Είναι ένας μηχανισμός. Δεν θέλουν να ξέρουν, οπότε δεν ξέρουν. Ακόμα και τώρα (ΣΤΕ: εννοεί τον Αύγουστο του 2025), με τον λιμό και τους ανθρώπους που πεθαίνουν από την πείνα στη Γάζα, οι περισσότεροι Ισραηλινοί δεν βλέπουν αυτά τα πλάνα. Τα πλάνα που βλέπει όλος ο υπόλοιπος κόσμος, οι Ισραηλινοί απλώς δεν τα βλέπουν.

— **Μπορούμε να μιλήσουμε για την 7η Οκτωβρίου, γιατί θέλουμε να δούμε τι άλλαξε μετά. Τι ήταν το βασικό που είδατε να αλλάζει;**

— **Ε.:** Προτού πούμε αυτό, νομίζω πρέπει να αναφέρουμε ότι τώρα η κοινή γνώμη στο Ισραήλ αρχίζει να αλλάζει. Τους τελευταίους μήνες όλο και περισσότεροι άνθρωποι καταλαβαίνουν πόσο φρικτά είναι τα πράγματα στη Γάζα και αρχίζουν να το λένε πιο ανοιχτά. Υπάρχει κάποια αλλαγή, εξαιτίας αυτών που συμβαίνουν εκεί (πείνα, λιμός).

— **Ντ.:** Κι επίσης, επειδή ο υπόλοιπος κόσμος φωνάζει γι' αυτό. Ο κόσμος φωνάζει κι αυτό είναι κάτι που βοηθάει. Οι άνθρωποι δεν θέλουν να φαίνονται σαν να είναι μέρος αυτής της κατάστασης και αρχίζουν να μιλούν. «Είμαι

αριστερός, πρέπει να μιλήσω». Για παράδειγμα, τώρα άκουσα για έναν συγγραφέα, τον Ντέιβιντ Γκρόσμαν (David Grossman), ο οποίος είπε: «Ναι. Συμβαίνει γενοκτονία στη Γάζα». Καλημέρα! Δυόμιση χρόνια μετά! Ο Ντέιβιντ Γκρόσμαν είναι από τους μεγαλύτερους συγγραφείς του Ισραήλ. Και μόλις τώρα βγήκε να πει ότι υπάρχει γενοκτονία στη Γάζα.

— **Ε.:** Ναι, νομίζω ότι τώρα αρχίζει να αλλάζει. Και πλέον, ίσως όχι οι περισσότεροι, αλλά πολλοί Ισραηλινοί θέλουν ο πόλεμος να σταματήσει για να απελευθερωθούν οι όμηροι. Πιστεύω όμως ότι τώρα όλο και περισσότεροι λένε: «Εντάξει, αυτό που κάνουμε είναι λάθος». Εξακολουθούν, όμως, να μην επικρίνουν τον στρατό. Επικρίνουν την κυβέρνηση, όχι τον στρατό.

— **Ντ.:** Και δεν επικρίνουν τον στρατό γιατί είναι κομμάτι του. Υπάρχει τώρα ένα ωραίο άρθρο που έλεγε ότι η κυβέρνηση προσπαθεί συνεχώς να κάνει τους πολίτες μέρος του στρατού. Οι πολίτες είναι στρατός – «ο λαός-στρατός». Και τώρα αυτό έχει πάει σε άλλο επίπεδο. Πληρώνουν τους εφέδρους, δηλαδή όσους έχουν τελειώσει τη θητεία, για να επιστρέφουν κάθε χρόνο για έναν μήνα μέχρι τα 40 τους. Στο Ισραήλ είναι υποχρεωτικό να πας στον στρατό, με θητεία τριών χρόνων για τους άντρες και δύο για τις γυναίκες μεταξύ 18 και 21 χρονών. Τώρα, λόγω του πολέμου, καλούν τους εφέδρους πολύ συχνότερα και τους πληρώνουν πολύ καλά σε σχέση με παλιότερα – γύρω στα 30.000 σέκελ (περίπου 8.000 ευρώ), ενώ παλιότερα έπαιρναν περίπου το 75% του κανονικού μισθού τους. Αυτή

η αύξηση θεσπίστηκε περίπου έναν χρόνο μετά την έναρξη του πολέμου, ενώ υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις εφέδρων που πουλάνε τις ώρες τους στον στρατό.

Έτσι, πολλοί αρχίζουν να εξαρτώνται οικονομικά από αυτό. «Έχω καλό μισθό, δεν θέλω να τελειώσει ο πόλεμος γιατί μου δίνει λεφτά, καλή ζωή για την οικογένειά μου και καλή δουλειά». Και αρχίζουν μεταξύ τους να συζητούν πώς να υπηρετήσουν περισσότερες μέρες για να πάρουν περισσότερα. Αυτό είναι κάτι καινούργιο. Και κρατάει τον κόσμο «υπέρ του πολέμου». Ο μιλιταρισμός στην ισραηλινή κοινωνία πάντοτε έκανε τους ανθρώπους να θέλουν πόλεμο, αλλά τώρα έχει πάει σε άλλο επίπεδο.

— **Νομίζω ότι μπορούμε να μιλήσουμε λίγο περισσότερο για αυτό το κομμάτι. Δηλαδή, για το ποιος είναι ο ρόλος του αντιπολεμικού κινήματος, αν υπήρχε, πώς αναπτύχθηκε, πού μπορείς να το δεις, πού μπορείς να το βρεις. Υπάρχουν διαδηλώσεις κατά του Νετανιάχου που έχουν συμβεί την τελευταία περίοδο; Αυτές οι δράσεις και πρωτοβουλίες είναι με οποιονδήποτε τρόπο σε συνεργασία με άτομα ή ομάδες από την Παλαιστίνη, υπάρχει κάποια σύνδεση;**

— **Ε.:** Όσον αφορά το αντιπολεμικό κίνημα στο Ισραήλ, νομίζω ότι υπήρχε στο τέλος και στα μέσα της δεκαετίας του '90 ένα μεγαλύτερο αντιπολεμικό και φιλειρηνικό κίνημα στο Ισραήλ. Όταν ξεκίνησε η δεύτερη Ιντιφάντα το 2001, υπήρξαν διαφορετικοί λόγοι που πραγματικά συντέλεσαν στη συντριβή

αυτού του κινήματος, σε τέτοιο σημείο μάλιστα που σήμερα, όπως και πριν από τον πόλεμο, κανείς στο Ισραήλ δεν νοιάζεται για την Παλαιστίνη και για την επίτευξη μιας λύσης ενάντια στην κατοχή. Κανείς στον κόσμο δεν μιλούσε για την Παλαιστίνη, ενώ το Ισραήλ άρχισε να κάνει ειρήνη με τις αραβικές χώρες. Ήταν καλό για το Ισραήλ. Και οι Ισραηλινοί, η αριστερά, όλοι ήταν εντάξει με αυτό.

Και υπήρχαν πολλές διαδηλώσεις κατά της κυβέρνησης Νετανιάχου. Αυτές, όμως, οι διαδηλώσεις είχαν πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ήταν ενάντια στον Νετανιάχου, επειδή είναι τόσο διεφθαρμένος και κατά της κυβέρνησης του που είναι απίστευτα φασιστική και διεφθαρμένη. Έτσι, αντιτάχτηκαν σε αυτόν, δεν αντιτάχθηκαν στην κατοχή. Και γι' αυτό όταν ξεκίνησε ο πόλεμος, όλοι αυτοί οι άνθρωποι που ήταν εναντίον του Νετανιάχου και διαδήλωναν εναντίον του, ήταν οι πρώτοι που συμμετείχαν στον πόλεμο. Για να σώσουν το Κράτος εκεί, οι συγκεκριμένοι έγιναν οι μεγαλύτεροι υποστηρικτές του στρατού. Η αριστερά στο Ισραήλ είναι οι μεγαλύτεροι υποστηρικτές του στρατού.

— **Ντ.:** Θα έλεγα ότι πριν από τις διαδηλώσεις που έγιναν πριν από τον πόλεμο, για την κυβέρνηση, υπήρξε κάτι σαν αντι-κατοχικό μπλοκ. Και υπήρχε κόσμος που αντιδρούσε λέγοντας: «Τι σχέση έχει αυτό; Γιατί μιλάτε για την κατοχή; Είμαστε εδώ για να διαμαρτυρηθούμε για τον Νετανιάχου, για την κυβέρνηση, τι σχέση έχει η κατοχή με αυτό; Δεν είστε ευπρόσδεκτοι εδώ. Μην το κάνετε αυτό εδώ. Δεν είναι και τόσο σχετικό».

— **Σας «απαγόρευσαν» να συμμετέχετε σε τέτοιες διαμαρτυρίες;**

— **Ντ.:** Το «απαγορεύουν», αλλά δεν μπορούν να κάνουν τίποτα. Θα ήθελαν. Θα ήθελαν να μην είμαστε εκεί. Αλλά ναι, αυτό κάνει ο περισσότερος κόσμος. Έρχονται και μας λένε, «τι σχέση έχει η κατοχή με οτιδήποτε σε αυτή τη χώρα;» Σαν να λένε: «Τώρα αγωνιζόμαστε για την ελευθερία μας. Τώρα αγωνιζόμαστε για το δημοκρατικό ζήτημα. Τι σχέση έχει αυτό;», εννοώντας μόνο τη δική τους ελευθερία και μόνο τα δικά τους δημοκρατικά δικαιώματα. Αυτή είναι, λοιπόν, η νοοτροπία.

— **Ε.:** Στην αρχή, δεν επιτρεπόταν καν να διαδηλώσεις κατά του πολέμου. Σιγά σιγά, όμως, επιτρέπεται περισσότερο. Με χρήση συγκεκριμένων λέξεων, δηλαδή να μην αναφέρεται η γενοκτονία, να μην υπάρχουν παλαιστινιακές σημαίες ή γενικά πολλές αναφορές για την Παλαιστίνη. Απλώς μιλούν για το σταμάτημα του πολέμου. Πολλές διαδηλώσεις αφορούν στις οικογενειών των ομήρων και των ανθρώπων που υποστηρίζουν την επιστροφή των ομήρων. Τους Ισραηλινούς ομήρους που κρατούνται στη Γάζα (ΣΤΕ: όπως γράψαμε και παραπάνω η συνέντευξη δόθηκε αρχικά τον περασμένο Αύγουστο). Αυτές είναι οι κύριες διαδηλώσεις που εξακολουθούν να γίνονται. Και σε αυτές τις διαδηλώσεις υπήρχαν εκφράσεις κατά του πολέμου, κατά της κατοχής, κατά της γενοκτονίας, αλλά αυτό είναι κάτι που δεν στηρίζεται πλατιά. Οι διαδηλώσεις κατά της γενοκτονίας είναι μικρές, ενώ γίνονται μόνο σε ορισμένα

μέρη στο Ισραήλ που το επιτρέπουν, με εξαίρεση φυσικά τους Παλαιστίνιους. Οι Παλαιστίνιοι που προσπαθούν να κάνουν διαδηλώσεις, συλλαμβάνονται και καταστέλλονται βάνουσα. Και ακόμα και μέχρι σήμερα, στο Τελ Αβίβ μπορείς να διαδηλώσεις όσο θέλεις ενάντια στον πόλεμο και τη γενοκτονία, αλλά στη Χάιφα, η οποία είναι μια μικτή πόλη, όπου οι διαδηλώσεις εκεί οργανώνονται από Παλαιστίνιους, δεν τους επιτρέπουν να κάνουν τίποτα.

Και μετά ρωτάς για τη σύνδεση μεταξύ των Ισραηλινών ακτιβιστών κατά του πολέμου και των Παλαιστίνιων. Το Ισραήλ δεν επιτρέπει στους Παλαιστίνιους να δραστηριοποιούνται κατά του πολέμου. Στη Δυτική Όχθη οι Παλαιστίνιοι που είναι πολιτικά ενεργοί θα γίνουν στόχος του ισραηλινού στρατού και των μυστικών υπηρεσιών και θα βεβαιωθούν ότι δεν θα είναι πολιτικά ενεργοί. Δεν το επιτρέπουν. Η καταστολή προς τους Παλαιστίνιους είναι πολύ μεγάλη.

Στους Εβραίους Ισραηλινούς επιτρέπεται να κάνουν ό,τι θέλουν. Για τους Παλαιστίνιους, όμως, η καταστολή είναι πολύ μεγάλη, ειδικά για τους Παλαιστίνιους χωρίς ισραηλινό διαβατήριο, χωρίς υπηκοότητα, που θα αντιμετώπισουν πολλά προβλήματα αν διαδηλώσουν, αν πουν κάτι κατά του πολέμου. Για τους Παλαιστίνιους με ισραηλινή υπηκοότητα, μέχρι και σήμερα δεν τους επιτρέπουν να κάνουν τίποτα. Έτσι, αυτές οι διαδηλώσεις τώρα στο Ισραήλ, κυρίως των Εβραίων, γίνονται όλο και μεγαλύτερες. Ακόμα δεν είναι τόσο μεγάλες όσο υποτίθεται ότι θα έπρεπε να είναι απέναντι σε αυτό που αντιμετωπίζουμε. Γίνονται, όμως, μεγαλύτερες και μπορούμε να το δούμε αυτό. Όπως αντίστοιχα και τα μπλοκ κατά της γενοκτονίας γίνονται όλο και μεγαλύτερα. Οι μεγάλες διαδηλώσεις που μπορεί να βλέπετε στις ειδήσεις δεν μιλάνε για την Παλαιστίνη. Απλώς λένε ότι ήρθε η ώρα να επιστραφούν οι όμηροι.

— Σχετικά με το πώς η Ελλάδα μπαίνει στο παιχνίδι και το κίνημα, φυσικά, που κινείται σε αυτό το ζήτημα, όχι από το Ισραήλ αλλά από άλλες χώρες, όπως η Ελλάδα: Τι θα πιστεύατε ότι είναι χρήσιμο και μπορεί να έχει αντίκτυπο; Και τι μπορούμε να κάνουμε από εδώ τόσο για τον πόλεμο όσο και σε αλληλεγγύη με την Παλαιστίνη;

— Ντ.: Όπως είπα και πριν, και θα το ξαναπώ, πιστεύω ότι η φωνή του λαού εδώ είναι πολύ, πολύ σημαντική. Και είναι πολύ αποτελεσματική απέναντι στο κυρίαρχο αφήγημα στο Ισραήλ. Το κυρίαρχο αφήγημα του Ισραήλ δεν θέλει

ο κόσμος να μας βλέπει ως κάτι κακό. Και είναι πολύ αποτελεσματικό όταν οι Ισραηλινοί ή οι Εβραίοι θεωρούνται ως κάτι κακό ή ότι κάνουν κάτι κακό. Είναι πολύ αποτελεσματικό για την εικόνα του Ισραηλινού, ειδικά όταν ταξιδεύουν στο εξωτερικό. Και νομίζω ότι αυτό που συνέβη τους τελευταίους μήνες εδώ στην Ελλάδα, ότι οι άνθρωποι έδειξαν πραγματικά ότι είναι αλληλέγγυοι στην Παλαιστίνη, ότι είναι ενάντια σε αυτόν τον πόλεμο, ότι είναι ενάντια σε αυτή τη γενοκτονία, πραγματικά έδειξε στους ανθρώπους στο Ισραήλ ότι ίσως κάτι δεν πάει καλά. Δεν είμαι σίγουρη ως προς αυτό, αλλά νομίζω πως είδαν ότι κάτι συμβαίνει και εκτός Ισραήλ και θεωρώ ότι είναι πολύ αποτελεσματικό επειδή οι Ισραηλινοί πραγματικά λατρεύουν να έρχονται στην Ελλάδα. Αγαπούν τον ελληνικό λαό και τους πληγώνει πολύ που οι άνθρωποι στην Ελλάδα δεν τους συμπαθούν ή ότι έχουν κακή γνώμη γι' αυτούς.

— **Ε.:** Πρέπει να κατανοήσετε τη νοοτροπία των Ισραηλινών. Επειδή το Ισραήλ περιβάλλεται από αραβικές χώρες, ο μόνος τρόπος για τους Ισραηλινούς να ταξιδέψουν εκτός Ισραήλ είναι να πετάξουν. Και είναι μέρος της ισραηλινής κουλτούρας να πετούν. Οι Ισραηλινοί ταξιδεύουν συνέχεια. Τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο οι άνθρωποι πετούν και πηγαίνουν κυρίως στην Ευρώπη. Είναι πραγματικά μέρος της κουλτούρας. Οι Ισραηλινοί φεύγουν από το Ισραήλ κι αυτό είναι μέρος του τρόπου με τον οποίο νομίζουν ότι είναι πλούσιοι. Δεν χρειάζεται να είναι πλούσιοι για να μπορούν να το κάνουν. Έχουν χρήματα όμως και θέλουν να τα χρησιμοποιή-

ήσουν. Είναι ελεύθεροι να το κάνουν. Και η Ελλάδα είναι πολύ κοντά. Πολύ φθηνή. Επίσης, τους αρέσει η μουσική. Οι Ισραηλινοί αγαπούν την ελληνική μουσική, το ελληνικό φαγητό, την ελληνική κουλτούρα.

— **Ντ.:** Ναι, πολλοί Έλληνες Εβραίοι βρίσκονται επίσης στο Ισραήλ. Υπάρχουν πολλές διασυνδεδεμένες κοινότητες.

— **Ε.:** Οπότε για τους Ισραηλινούς το να μην μπορούν να ταξιδέψουν εκτός Ισραήλ έχει πολύ μεγάλο αντίκτυπο. Το να νιώθουν ότι οι άνθρωποι δεν τους συμπαθούν και τους στοχοποιούν, είναι πολύ βαρύ για αυτούς. Η πλειοψηφία του πληθυσμού δεν θα συμφωνήσει να ζήσει μια ζωή χωρίς να μπορεί μια φορά τον χρόνο να ταξιδέψει σε διάφορα μέρη και να φοβάται ότι θα διαδηλώνουν εναντίον τους. Οπότε έχει μεγάλο αντίκτυπο. Επίσης, υπάρχει μεγάλη επίδραση για αυτούς να το δουν αυτό, επειδή στο Ισραήλ, εξαιτίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης, έχεις την αίσθηση ότι στον κόσμο επικρατεί ο αντισημιτισμός. Από την άλλη πλευρά, θα πουν ότι «κοίτα, όλοι μας υποστηρίζουν που αγωνιζόμαστε ενάντια στους τρομοκράτες» και όλα αυτά. Και μετά έρχονται και βλέπουν ότι οι άνθρωποι στην Ελλάδα ή στην Ιταλία ή οπουδήποτε αλλού λένε ότι «όχι, όλοι οι Ισραηλινοί στρατιώτες είναι μέρος αυτού του πολέμου, αυτής της κατοχής, αυτής της γενοκτονίας. Γνωρίζουμε ότι συμβαίνει γενοκτονία». Όταν βλέπουν παλαιστινιακές σημαίες παντού, τους κάνει να καταλάβουν ότι δεν είναι μέρος αυτού του κόσμου που προσποιούνται ότι είναι μέρος. Δεν είναι αυτή μια μοντέρνα, δυτική, φιλελεύθερη χώρα.

— **Ντ.:** Δεν είναι όλα φυσιολογικά. Θέλω να πω, στο Ισραήλ, όλα επέστρεψαν στο φυσιολογικό. Δηλαδή, οι άνθρωποι θα πάνε στη δουλειά τους, θα διασκεδάσουν, θα πάνε σε πάρτι. Κάνουν τα πάντα όπως συνήθως, σαν να μην τρέχει τίποτα.

— **Ε.:** Νομίζω ότι είναι καλό να στοχεύουμε τον ισραηλινό τουρισμό σίγουρα. Επίσης, όμως, το ελληνικό κίνημα πρέπει να επικεντρωθεί σε αυτό που κάνει η κυβέρνηση. Και η κυβέρνηση, η ελληνική κυβέρνηση, είναι μέρος αυτού του πολέμου, πάντα ήταν, από την αρχή. Ο ελληνικός στρατός βρισκόταν στην Ερυθρά Θάλασσα, βοηθούσε το Ισραήλ ενάντια στους πυραύλους από την Υεμένη. Και το υποστήριζε συνεχώς.

— **Ντ.:** Ναι, νομίζω ότι είναι η μόνη χώρα που επιτρέπει την είσοδο στρατιωτών στην περιοχή. Υπάρχει αυτή η συμφωνία.

— **Ε.:** Πρέπει λοιπόν να επικεντρωθούμε σε αυτό. Να σταματήσουμε τη στρατιωτική σύνδεση με το Ισραήλ. Στη Θεσσαλονίκη χτίζουν τώρα το Thess INTEC στη Θέρμη, επιτρέποντας στην ισραηλινή πολεμική στρατιωτική μηχανή να έχει μια θέση εδώ για να κάνει τις δουλειές της. Ναι, ίσως χρειάζεται πολλή δουλειά για να καταπολεμηθεί αυτό και εδώ. Και ναι, η Ελλάδα έχει άμεση σύνδεση με τη γενοκτονία, όχι μόνο λόγω του αιματοβαμμένου χρήματος που παίρνουν από τους τουρίστες αλλά και λόγω του πραγματικού αίματος. Μην ξεχνάμε τη συμφωνία που υπάρχει μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ (Status of forces agreement, SOFA), η οποία προβλέπει τη μεταφορά στρατευμάτων

μεταξύ των δύο χωρών, την κοινή εκπαίδευση και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πληροφοριών μεταξύ άλλων, κάτι που δείχνει τους στενούς δεσμούς ανάμεσα στις δύο χώρες.

— Να σταματήσει λοιπόν η διασύνδεση της πολεμικής βιομηχανίας. Έχετε μια εξαιρετική αντίληψη για την ευρύτερη εικόνα σε κάθε ερώτηση. Πάντα επιστρέφετε στον πυρήνα του ζητήματος, ενώ καλύπτετε και διαφορετικά θέματα και είναι πολύ χρήσιμο. Δεν έχουμε στην πραγματικότητα να ρωτήσουμε κάτι ακόμη από όσα προετοιμάσαμε. Σε μια προσωπική μας συζήτηση είχατε αναφέρει κάτι για το ζήτημα των ομοφυλόφιλων και του το πώς τους αντιμετωπίζει η ισραηλινή πολιτική. Θα θέλατε να σχολιάσετε κάτι πάνω σ' αυτό;

— **Ε.:** Το Ισραήλ θέλει να δημιουργεί την εικόνα ότι είναι κάτι σαν ο παράδεισος των ομοφυλόφιλων στη Μέση Ανατολή ή στον κόσμο, ότι οι ομοφυλόφιλοι είναι ευπρόσδεκτοι στον στρατό, ενώ οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, τα τρανς άτομα μπορούν να γίνουν μέχρι και διοικητές στον στρατό. Παλιότερα στις πορείες για το pride μπορούσες να δεις και στρατιώτες να παρελαύνουν. Κι επίσης, όταν ξεκίνησε ο πόλεμος πολλοί ομοφυλόφιλοι στρατιώτες ήρθαν εκεί με σημαίες του ουράνιου τόξου, λέγοντας ότι απελευθερώνουν τους ομοφυλόφιλους της Γάζας ή κάτι τέτοιο. Αυτή είναι απλώς μια ψεύτικη εικόνα της ισραηλινής κοινωνίας επειδή στην πραγματικότητα μπορείς να είσαι ανοιχτά ομοφυλόφιλος μόνο σε πολύ συγκεκριμένα μέρη στο Ισραήλ. Στο

κέντρο του Τελ Αβίβ μπορείς να είσαι ομοφυλόφιλος αλλά και πάλι μπορεί να σου επιτεθούν επειδή είσαι ομοφυλόφιλος ή να σε πυροβολήσουν ή να σε μαχαιρώσουν. Έξω, όμως, από το Τελ Αβίβ δεν μπορείς να είσαι ανοιχτά ομοφυλόφιλος. Ακόμα και ανεξάρτητα από αυτό, ο ισραηλινός στρατός και οι μυστικές υπηρεσίες αυτό που κάνουν είναι ότι στοχοποιούν ομοφυλόφιλους στη Δυτική Όχθη, στη Γάζα και τους απειλούν. Τους εκβιάζουν ότι αν δεν συνεργαστούν με τον ισραηλινό στρατό και ρουφιανέψουν άλλους Παλαιστίνιους, τους γείτονές τους, θα πουν σε όλη τους την οικογένεια ότι είναι ομοφυλόφιλοι. Αυτή είναι μια τακτική που χρησιμοποιούν εδώ και χρόνια. Λένε αφενός ότι η Χαμάς σκοτώνει ομοφυλόφιλους και αφετέρου αποκαλύπτουν Παλαιστίνιους που δεν συμφωνούν να είναι ρουφιάνοι και να συνεργάζονται μαζί τους.

— Ντ.: Φιλοξενήσαμε πολλούς ανθρώπους, πολλούς ομοφυλόφιλους Παλαιστίνιους που προσπαθούσαν να ξεφύγουν από αυτό και τους βοηθήσαμε να φύγουν από το Ισραήλ. Ήταν πολύ συνηθισμένο να γίνεται κάτι τέτοιο, αλλά ήταν πολύ δύσκολο να ξεφύγεις από αυτό.

— Υπάρχει κάποιο είδος συνεργασίας με την παλαιστινιακή κοινότητα σε όλες αυτές τις πρωτοβουλίες;

— Ε.: Πριν από τον πόλεμο, χρόνια πριν, πηγαίναμε σε παλαιστινιακά χωριά και δουλεύαμε με τις κοινότητες εκεί και διαδηλώναμε μαζί ενάντια στην αρπαγή της γης τους και ενάντια στους εποίκους που έρχονται και την καταλαμβάνουν. Εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμα συνεργασίες, σε ατομικό επίπεδο όμως, όπως να απευθυνθείς σε

κάποιον που χρειάζεται βοήθεια για να προστατεύσει το αγρόκτημά του από επιθέσεις εποίκων. Οι άνθρωποι το κάνουν αυτό συνέχεια.

— Ουσιαστικά, δηλαδή στη Δυτική Όχθη.

— Ντ.: Υπάρχει ένα φιλειρηνικό κίνημα που προσπαθεί να ενώσει τους Παλαιστίνιους και τους Ισραηλινούς. Ονομάζεται «Σύμπραξη για την ειρήνη» (The peace partnership) και συνδέεται επίσης με τα παλαιστινιακά κόμματα (κατά βάση κομμουνιστικά) που προσπαθούν να προωθήσουν άλλου είδους ιδανικά, μεταξύ των οποίων είναι το σταμάτημα του πολέμου, της κατοχής και των συστημικών διακρίσεων. Επίσης, υπάρχουν κάποιες οργανώσεις, φιλειρηνικές οργανώσεις (όπως η οργάνωση «A Land for All»), που προσπαθούν να προβάλλουν μια διαφορετική οπτική γωνία, προωθώντας για παράδειγμα την ιδέα μιας κοινής ομοσπονδίας. Δεν συμμετέχουμε εκεί, αλλά υπάρχουν και τέτοιου είδους οργανώσεις. Υπάρχει συνεργασία, λοιπόν, πάνω και σε τέτοιες βάσεις. Νομίζω πάντως ότι αυτό που κάναμε παλιά εξακολουθεί να συμβαίνει και οι άνθρωποι εξακολουθούν να το κάνουν, όπως να πηγαίνουν σε χωριά ή να πηγαίνουν στη Δυτική Όχθη και στη Χεβρώνα και σε άλλα μέρη στα οποία χρειάζεται βοήθεια ο κόσμος. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο στρατός ήταν πιο προσεκτικός να μην βλάψει τους Ισραηλινούς. Γι' αυτό, το να είναι κανείς εκεί ήταν καλό για την αντιμετώπιση των εποίκων. Τώρα δεν γίνεται με την ίδια συχνότητα, επει-

δή όλοι έχουν όπλα πλέον. Οι έποικοι είχαν όπλα και παλιά, αλλά δεν πυροβολούσαν τόσο πολύ όπως τώρα. Και ο στρατός πυροβολεί ακόμα περισσότερο. Μπορεί να φας και καμιά σφαίρα πλέον. Για παράδειγμα, έχουμε φίλους που έχουν πυροβοληθεί. Δεν είναι κάτι μεμονωμένο. Παλιά δεν ήταν έτσι όπως είναι τώρα. Επίσης, τώρα οι έποικοι λιντσάρουν και έρχονται σε μεγάλες ομάδες και καταστρέφουν τα πάντα με πολλή βία. Έτσι, δεν απομένουν και πολλοί ακτιβιστές από το Ισραήλ που να πηγαίνουν εκεί και να προτάσσουν την ειρήνη. Η βία έχει πάει σε άλλο επίπεδο. Εμείς, από τη μεριά μας ποτέ δεν απαντάμε με βία, γιατί αν συμβεί κάτι στους εποίκους, την επόμενη ώρα ο στρατός θα έρθει και θα συλλάβει τους Παλαιστίνιους.

— Ε.: Ήταν ήδη κάτι τρελό όλο αυτό, αλλά πλέον η κατάσταση έχει ξεφύγει. Οι εικόνες που βλέπεις από τη Δυτική Όχθη, για παράδειγμα, 400 εποίκους να πηγαίνουν εκεί, να καίνε ένα χωριό και να σκοτώνουν ανθρώπους. Τις εικόνες που βλέπεις στη Γάζα, που είναι σαν κανονικές εικόνες του Ολοκαυτώματος. Οι Παλαιστίνιοι αντιμετωπίζονται σαν υπάνθρωποι και τώρα χτίζουν στρατόπεδα συγκέντρωσης για να τους βάλουν εκεί.

— Είναι ένα ζήτημα για το οποίο θα μπορούσαμε να μιλάμε για ολόκληρες μέρες. Παρ' όλα αυτά, ειπώθηκαν αρκετά ενδιαφέροντα πράγματα για όψεις του ζητήματος από τη δική σας σκοπιά. Σας ευχαριστούμε πολύ!